

Sustainable practices for the integration of third-country national women victims of human trafficking in creative social enterprises

This project is co-funded
by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This report reflects the views only of the author, and the European Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

BRIEF HISTORY OF CRISALIS

CRISALIS is a 22-month scheme combining concrete employment opportunities compounded by creative expression workshops and co-creation opportunities. It was led by and piloted in two young creative social enterprises, Quid (Italy) and Makers Unite(NL), with the know-how of The Language Project, a Greek organization working on verbal and nonverbal language as an integration tool.

Through knowledge-sharing workshops held in each country of implementation and through a collaborative blog and media campaign, the action endeavored to raise awareness of human trafficking and sexual exploitation. A bespoke accessories collection co-designed by the beneficiaries has celebrated the contribution of creativity to integration, empowerment, and fairness in the labor market.

The social integration of victims of human trafficking is confronted by difficulties. Research shows that victims are more likely to relapse when economic empowerment is lacking and means for self-development are scarce. For this reason, CRISALIS empowers women by leveraging their sense of self-worth and providing them with socio-economic opportunities.

CRISALIS builds on first-hand experience and a set of best practices developed by Makers Unite, Progetto Quid, and The Language Project in working with refugees and people who have had a distance to the labour market.

PARTNERS CONTRIBUTION IN CRISALIS

THE LEAD PARTNER - PROGETTO QUID

Quid is a women-led not-for-profit cooperative tackling unemployment among disadvantaged women in Italy through fashion. Founded in 2013, Quid provides employment opportunities to those who struggle most to access the Italian job market through its own fashion brand, Progetto Quid, which also took the lead in producing and distributing the CRISALIS accessory.

MAKERS UNITE - PARTNER

Makers Unite is a textile-based creative agency with a big social mission: To support newcomers with access to the job market within the Dutch creative industry. Through the collaborative design and production of sustainable products, Makers Unite tells stories and takes a step forward to shift the global narrative about migration with every project they do, they led on CRISALIS' co-creation workshops.

THE LANGUAGE PROJECT - PARTNER

The Language Project team, supported by collaborating organisations such as Women On Top, Peripatos and AMAKA created a 3-module creative expression workshop including gender specific art therapy, mindfulness and creative activities which were designed for the beneficiaries and inspired co-creation.

[Watch the CRISALIS project overall video.](#)

FROM SUSTAINABLE LABOUR INCLUSION TO SUSTAINABLE PRODUCTS

Taking this past experience into account, the CRISALIS project paves the way to a more profound process of recovery and integration through multiple means:

- Traineeship-Apprenticeship
- Creative Expression workshops
- Co-creation and sales of (lifestyle) products

These three complementary elements have mutually contributed to the success of the action, interacting and building one on another - in a circular, sustainable fashion:

Labour Inclusion Traineeship

The 2-phases experimental labour inclusion scheme consists of a traineeship and an employment apprenticeship scheme that integrate in the labour market women who are third-country nationals and victims of human trafficking. Its long-term action is aimed at reaching the economic self-sufficiency and the full sustainability of the job position.

A 3-months traineeship aims to create the precondition for beneficiaries to progressively regain control of their lives and finances.

The second part of the scheme aims to build on the social and professional skills developed in the course of the traineeship so to make the beneficiary fully self-sufficient and employable within 12 months.

Creative Expression Workshops

Creative expression workshops are aimed to sharpen the skills that the beneficiaries need to become more productive, efficient and sociable in their working environment and also become aware of their femininity, overcoming possible obstacles such as self-hate, fear and gender shame due to previous traumatic experiences.

Co-creation and Co-Design

The co-creation of a product always shows new insights and brings unknown creativity to light. We focus such creativity on the topic of female empowerment using similar concepts and keywords like: sisterhood, brand new, lifelong learning, migration, personal expression, expression through styling, and self-care.

Product and Campaign

By facilitating the creative expression and co-creation workshops, CRISALIS aimed to co-design a fashion product developed, produced, and eventually sold in the stores of Progetto Quid in Italy and Makers Unite in the Netherlands. This product represents the course of CRISALIS and the creative and professional path the participants have undertaken. The product and its distribution campaign is a means to raise awareness, funds and engage civil society around the theme of human trafficking., by sparking empathy with the survivors.

SUSTAINABLE INTEGRATION OF TRAINING, CREATIVE AND CO-CREATION PATHWAYS

In the course of four knowledge sharing sessions held in Athens, Amsterdam, Verona and Milan, partners had the opportunity to share with each other as well as with local key stakeholders sustainable strategies to integrate and to replicate their own contribution to the programme in other labour inclusion and integration settings, with a focus on the socio-economic integration of third-country national women victims of human trafficking.

A SWOT analysis of each intervention model was carried out with the aim to leverage on the opportunities and strengths to mitigate threats and weaknesses. Such SWOT analysis helped cultivate a 'WSTO' approach where weaknesses and threats were creatively addressed - yielding innovation and experimental best practices which effectively informed the CRISALIS model.

This led to charting a roadmap for the sustainable socio-economic integration and labour inclusion for third-country victims of human trafficking.

MAPPING AND CONNECTING

4 Workshops

Athens, Amsterdam, Verona, Milan

24 Organisations

Reached and sensitised

3 Supporting partners

Impact Hub Athens, Museo Africano Verona, DHub Atelier Verona, Cascina Cuccagna Milano, Spazio 3R Milano

SUSTAINABLE LABOUR INCLUSION PATHWAYS

Through training and labour inclusion, CRISALIS aims to improve beneficiaries' employability, financial independence and economic empowerment through an INTERNSHIP + APPRENTICESHIP scheme.

In the EU context, the balance between economic growth and social protection has been the main theme of ministerial policy through the years. In the Netherlands and Italy, people need a residence permit and sometimes a work permit to access the job market depending on individual situations.

While labour inclusion can play a key role in ensuring long-term safety and security of survivors of human trafficking, it is also the last, yet most challenging part of a survivors' journey, especially when age, education, and family status, alongside trauma, psycho-social circumstances require bespoke assistance. This is where inclusive social enterprises can make the difference, especially those whose mission is one of labour inclusion.

In Quid a 3-month paid internship and 18-month apprenticeship (or 6-monthly training contracts) were activated according to National and Regional guidelines. Under the supervision of in-house trainers, 12 beneficiaries had the opportunity to test different roles in the course of their internship (quality control, packaging, ironing and sewing) and to specialise into one in the course of the apprenticeship. The training provided blended the regional training curricula with bespoke company-based training. A Welfare Officer supported beneficiaries in their transition from assistance to labour inclusion, liaising with assisting organisations and providing digital, welfare and personal development support.

Makers Unite ran a 12-month pilot of an extended on-the-job-internship. The core team members guided a modular skills-building training program followed a sequential learning scheme where a total of 12 beneficiaries acquired knowledge and techniques, from sewing to pattern making and quality control, through peer-to-peer learning moments in the training session and shadowing.

LABOUR INCLUSION OBJECTIVES

Objectives

Ob. 1 Discussing and co-creating a career plan/ an integration path: the ability to plan and manage work routine in the short-term as well as to project oneself and one's family in long-term plans based on informed decisions and trial and error strategy.

Ob. 2 Social integration on the workplace: experiencing a new feeling of belonging to a new community, appreciating and experiencing respect from colleagues as well as developing a sense of responsibility towards a task.

Ob. 3 The acquisition of soft skills: from teamwork, following guidance and advice of trainers and tutors as well as developing critical sense, punctuality, safe and respectful conduct on the workplace.

Ob. 4 The acquisition of hard skills: learning about different positions in manufacturing and specialising in one of them, increasing employability and independent work.

Ob. 5 The acquisition of specific soft skills - through internal and external training opportunities - such as peer-to-peer learning, time-management, entrepreneurship, digital skills and problem solving.

From a SWOT to a 'WSTO' approach

An ongoing SWOT analysis of Quid's model and processes and of the surrounding ecosystem was carried out with the aim to leverage the opportunities and strengths to mitigate threats and weaknesses - yielding innovation and experimental best practices which effectively informed the CRISALIS model and that could be replicated in larger creative social enterprises, with a long-term labour inclusion model, as well as at for profit companies.

SWOT - FROM QUID TO LARGE SCALE SOCIAL ENTERPRISES

WEAKNESSES

- 1.a. Intercultural issues triggered by stereotypes or subcultures (large Nigerian workforce) may disrupt internal operations and processes (e.g. beneficiaries can refuse joining a team).
- 1.b. Intense working pace and pressure for productivity can be indirectly absorbed by beneficiaries and hinder progress
- 2. Absenteeism, special needs, childcare, difficult to strike a work-life balance in absence of external support.
- 3. Learning and teaching style needs to be customized according to special needs, trauma, non-certified disability.
- 4. Getting buy-in from rest of team, difficulty in integrating 'special' programmes in work routine, keeping a balance between fairness, equity and inclusion.

STRENGTHS

- 1.a. Larger production unit where a diverse workforce is needed offers a variety of roles, team sizes and allows interchangeability.
- 1.b. A structured work environment, with a set of rules and processes - when communicated effectively via 'Welcome Pack' - can help contain and dissipate disruptive episodes.
- 2. Company-based assistance by a specialised Welfare Officer effectively bridged the gap between sheltered/ community living and independent living.
- 3.a. Dedicated tutors with experience, who cherish the opportunity to transfer their knowledge, especially those closer to retirement.
- 3.b. Company-based psycho-paedagogical supervision helped identify, understand and manage mental health and trauma issues.
- 4. Company-based inclusive leadership programmes targeting beneficiaries and their teams and colleagues (teambuilding) and dedicated sessions for beneficiaries' trainers helped address the theme of talent diversity.

THREATS

- 1. Lack of coordination between external support and care providers (social workers/ assisting organisation/ volunteers), especially in the transition between assisted living and independent living, can disorient beneficiaries and hinder their independence trajectory.
- 2. Lack of interest or changed interest for a specific employment sector, or changing life plans (pregnancy, marriage) affords to develop overall employability and resilience.
- 3.a. Breadwinner attitude towards family of origin/ financial gain can lead beneficiaries into debt, illegal lending/borrowing.
- 3.b. Both training bursaries and Welfare support staff may put financial strain on scaling-up social enterprises.

OPPORTUNITIES

- 1. Company-based coordination by Welfare Officer/ Inclusive HR Specialist assigning roles to different assistance actors and facilitating plenary meetings can streamline processes avoiding effort duplication regarding complex independent living processes (healthcare/ housing/ childcare). Furthermore it can help highlight and address bureaucratic blind spots, advancing policy and best practices.
- 2. Complementing hard skills training with other dimensions (creative, psychological/expressive/reflective), both on an individual and team level, both on the workplace and at assisting organisations according to an Individual self-development plan, can ease transition to other sectors/ education, strengthening the overall self-confidence and resilience.
- 3.a. Training bursaries can support beneficiaries in the training phase, as an incentive to avoid relapse; a company-based micro-loan (advanced salary payment) has reduced beneficiaries' tendency to turn to community piggy banks/ loans.
- 3.b. Fundraising (statutory/ corporate) is an essential opportunity to advance the labour integration of highly vulnerable targets.

SWOT - FROM MAKERS UNITE TO SMALL SCALE SOCIAL ENTERPRISES

From a SWOT to a 'WSTO' approach

A SWOT analysis of MAKERS' UNITE model and processes showed that their internship model could successfully be applied to small-scale, artisan social enterprises supporting victims of trafficking access self-development pathways propedeutic to accessing the labour market.

WEAKNESSES

1. Hiring procedures dependent on different stages in beneficiary legal procedure
2. Severe mental challenges due to past trauma, triggering absenteeism
3. Expectations of readiness to work vs. Reality might not match
4. Language barriers hindering proper communication
5. Arrival to a male dominant tailor team

STRENGTHS

1. Previous experience working with people with a distance to the labor market helped construct the content of the program in an adaptable modular program
2. Personal development program content design to trigger self-reflection and positive self-projection in session, using co-creation and creativity to rebuild self-esteem.
3. Dedicated trainers, peer-to-peer shadowing, and scalable pace to go through the modules content program.
4. Constant interpretation and facilitation of dialogue from the trainers.
5. Facilitate positive and respectful interaction despite cultural and gender identities.

THREATS

Changes in the law hinder the residence permit.
Outcome vs. expectation.

Duration of the scheme get interrupted by personal and legal situation. Difficulty to make long term commitments given personal situations, creation of a feeling of uncertainty

Uncoordinated efforts between casemanagers, contact person and CRISALIS program managers can hinder progress on beneficiaries personal and professional development.

OPPORTUNITIES

Bring the focus of the sessions to what is controllable by each beneficiary. Showcase diverse skills that will be acquired by taking each day at a time.

Adaptation of the Scheme in a modular focused content that allows the intervention and interaction with other activities of the company or partner organizations

Adaptation of communication flow with people involved in the trajectory of the beneficiaries. "Keeping relations warm".

SUSTAINABLE CREATIVE EXPRESSION

The modules of the creative expression workshops were developed in a participatory and inclusive fashion, focusing on co-creation, self-expression and empowerment of the beneficiaries. Various guided creative art and mindfulness therapy activities have been used during the workshops to increase coping skills in self-regulation of the beneficiaries. The use of art and mindfulness therapy aimed to address the obstacle of talk-therapy for beneficiaries who may not be able to communicate in English and to increase social support during group sessions. Taking into account the feedback of the beneficiaries, the sessions focus on areas the beneficiaries need and ease triggering points of accumulated trauma through creative expressions.

Creative Expression Workshops were divided in three sessions:

- During the first session, beneficiaries “translated” their imagination into positive and inclusive visual representations of the female nature and women in general.
- During the second session, beneficiaries “interpreted” words to craft: transforming the written/oral/art stories of beneficiaries into handmade art items.
- During the third session, beneficiaries “pictured” the concept of Self through graphic techniques and photography.

CREATIVE EXPRESSION OBJECTIVES

Objectives

Obj. 1: Focused attention, based on flow and mindfulness: Engaging in creative art flow experiences, and creating an atmosphere of deep concentration enables beneficiaries to learn to focus their attention and prioritize. This practice will help them distinguish the experience in the past from the present moment; by developing the ability to choose to focus their attention on mindful actions.

Obj. 2: Introducing & re-discovering creative skills: By boosting gradually their creative skills and giving them space and motivation to express their feelings in creative ways, we supported beneficiaries to overcome social prejudices, build their capacity to deal with their new working environment and trust their creative side in order to be more passionate and efficient in their jobs.

Obj. 3: Establishing safety: The beneficiaries were enabled to create a comfortable distance between this disturbance and their bodies. By creating this safe feeling, the beneficiaries enhance their capability to self-regulate.

Obj.4: Discovering strengths and coping with difficulties: By spotting any talents the beneficiaries have but haven't discovered so far they're encouraged to embrace their fear of experiencing the unknown and unfamiliar in a safe environment, to develop problem solving skills that help them dissect problems into manageable tasks and identify solutions, helping them refocus and proactively approach issues they have in real life.

From a SWOT to a 'WSTO' approach

A SWOT analysis of THE LANGUAGE PROJECT intervention and processes showed that their creative expression workshops not only effectively contributed to improving participants' self-esteem and wellbeing, but that they can have the benefit to teams and organizations, if readapted as a teambuilding curriculum. Finally, the workshops contributed meaningful contents and ideas not only to the co-designed product but to other deliverables too.

SWOT - FROM TLP TO ASSISTANCE AND LABOUR INCLUSION ORGANISATIONS

WEAKNESSES

1. Verbal and story-telling activities are not well received, due to language barriers and to potential trauma triggers.
2. Reluctance to join in in the beginning, especially when participants are asked to talk about past events (trauma trigger).
3. Disappointment and feeling of loss when the experience is discontinued or over.

STRENGTHS

1. Beneficiaries exhibited great interest in creating things with their hands, handicraft activities should be included in the sessions. The artistic products of the sessions can effectively inspire the creation of fashion items.
2. Creating a safe place (in or without the workplaces, but different from the usual working space) facilitates positive relationships, enabling the women to express themselves.
3. The brainstorming activities were very successful as the beneficiaries were able to embrace their strengths, discover common grounds. They could be adopted as a self-development tool throughout the labour inclusion and integration journey.

THREATS

1. Cultural-specific activities and references may not be understood or may be misunderstood.
2. Dismissal from other colleagues and staff members about the activities performed in the course of the workshops as 'time waste'.
3. Mental health conditions, distress and averse reactions can be unforseeably triggered by any activity.

OPPORTUNITIES

1. Taboo and trigger topics should be identified with the support of caseworkers, cultural mediators and trainers.
2. Teamwork and co-creation neutralised hierarchical dynamics during the sessions - the creative expression workshops can be adopted as experiential teambuilding models on a team and organizational level. Creative expression workshops can work as community-building tools as well. If offered in public spaces they attract a diverse public (children, elderly), which increases participants' sense of belonging. Specific funding is available from ESF and other local funds.
3. The presence of a psychologist throughout the sessions is useful as this could serve as a safety net for both the facilitators and the beneficiaries attending the workshops.

SUSTAINABLE CO-DESIGN AND SALES

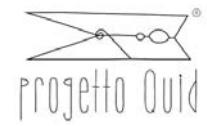
Co-design is an umbrella term that we use for co-creation and open design processes. It entails the principle of human-centered design — a way of working that involves all human perspectives in all the steps of the process. From designers to end-users, all stakeholders become central to the design process. This way, we can better consider all social, economic, cultural, political, and experiential aspects of the desired product.

The design, production and marketing team at Quid worked on the final version of the Co-created product. On the 18th of October 2021, on the occasion of the European Anti-trafficking Day, the unique collection co-designed by the beneficiaries of CRISALIS project was launched: a unique foulard, inspired by the many art crafts realised during the creative workshops.

The accessory was showcased in Progetto Quid's flagship stores in Milan and Verona through an installation: a jacket, co-designed and re-designed by beneficiaries and their trainers.

Each of these unique jackets symbolises a unique space of professional and personal transformation - a chrysalis - fostered by work, creativity, and collaboration.

The collection was launched in Progetto Quid's two flagship stores (Milan, Verona) in the course of two institutional events involving all local stakeholders. The Sales Campaign happened in two 1-week stretches, in occasion of EU anti-trafficking day and in occasion of the International Day for the Elimination of Violence against Women. At the same time, a sales campaign on national and international social media and press took place with the participation of all consortium partners, subcontractors and stakeholders.

CREATIVE EXPRESSION OBJECTIVES

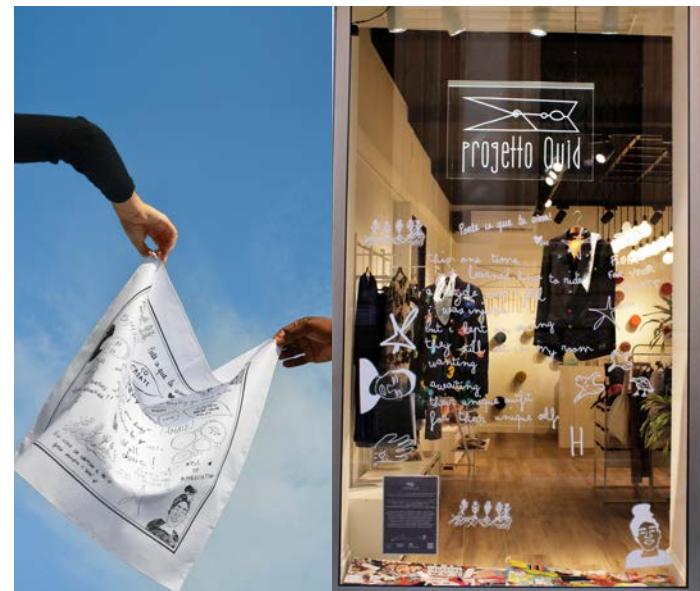
Objectives

Obj. 1: Learn how to work collaboratively on co-design concepts

Obj. 2: Co-create an ad-hoc social marketing campaign around the product

Obj.3: Place the beneficiaries as equally valued stakeholders in the design process of a product collection.

Obj. 4: Learn how to deliver a product that combines design and social messaging inspired by the creative activities elaborated within the program.

From a SWOT to a 'WSTO' approach

A SWOT analysis of CRISALIS co-design and sales campaign showed that this type of intervention is easily replicable in small and large creative social enterprises alike. While the co-design and creative process is congenial to small, artisan-like organisations with a subsequent deeper impact on beneficiaries, larger social enterprises are more effective in turning the creative concept into a marketable product to be widely distributed, for a broader reach and dissemination potential.

SWOT - CO-DESIGN AND SALES BEYOND CRISALIS

WEAKNESSES

1. Co-creation is a highly personable, intimate process, it's a self-expression-oriented rather than product-oriented activity.
2. The stylistic concept needs to be viable and its production financially sustainable and technically viable for the organisation.
3. Dismissal from other colleagues and staff members about the overall co-creation, co-design and co-production process.

STRENGTHS

1. Guidance and support by a Style/ Designer staff is needed to coordinate the creative process for the sake of consistency and marketability (e.g. via a professional moodboard) into a co-design initiative.
2. Staff with technical and productive skills shall help turn the stylistic concept into a sustainable and viable product, into a co-production venture.
3. In order to unfold its symbolic, collective potential, co-design should involve comprehensive teams and the whole organisation rather than sub-groups.

THREATS

1. In larger organisations time, procedures and budget constraints can make buy-in from Senior Team more difficult, especially when the stylistic outcome is unknown and uncertain.
2. Competition with larger, commercial actors working on inclusion projects is fierce.
3. Start-up costs for such projects can be burdensome for small scale social enterprises.

OPPORTUNITIES

1. The expressive outputs and deliverables can effectively be used in the sales campaign. Storytelling addresses feelings and emotions that spark empathy and connection between co-creators and customers.
2. Products with a story can be outsourced by larger companies as meaningful merchandising in solidarity sourcing schemes where creative social enterprises are ethical suppliers.
3. In-kind support (skills, raw materials, mentoring) from big players can spark not only an effective philanthropic partnership but also collaborative initiatives benefitting beneficiaries (further training or employment opportunities).

A SUSTAINABLE JOURNEY TOWARDS LABOUR INCLUSION, THROUGH CREATIVITY

Sustainable labour inclusion through creativity

The knowledge exchange aimed at prototyping a sustainable labour inclusion journey for third-country national women victims of human trafficking.

At each step of this journey the interplay of three dimensions of sustainability is key:

- **Financial sustainability** - for the beneficiaries, as part of their financial empowerment journey as well as for hosting organisations, as part of their impact and resilience strategy.
- **Operational sustainability** - for hosting organisations, as part of their operations flow and commercial strategy.
- **Psychological sustainability** - for both beneficiaries and their trainers, both key players for the successful implementation of the project.

Such inclusion journey encompasses the three key stages of the integration pathway of third-country national victims of human trafficking. The interventions and best practices piloted in CRISALIS can sustainably support beneficiaries and organisations at each stage:

- **Assistance:** including both early stage (often implemented by statutory organisations) and second phase (volunteers or NGO-run). Creative expression can serve as a compass to accompany, empower and ground beneficiaries moving towards labour inclusion.
- **Labour inclusion:** run by NGOs and small scale social enterprises. Makers Unite's modular traineeship can effectively help integrate creative expression and co-design as self and professional development tools towards employment.
- **Employment:** possible at larger scale social enterprises and at for-profit companies (if duly sensitised and trained) that can ensure long-term sustainability to the post and upward mobility/ flexibility schemes. Quid's long-term traineeship model is replicable in larger organisations: these have the power, means and reach to integrate creative expression as self- and professional development for individuals as well as across teams and to work effectively on large-scale sales co-design campaigns.

FROM CRISALIS TO EUROPE

If you want to replicate this activity in your organization check out the dedicated Report & How To Guide.

MEET THE CONSORTIUM AND THE PARTNERS

These are our amazing multicultural team, who worked together for 22 months

Replicate and Share!

From this [link](#) your organisation will be able to access the full Labour Inclusion Support Materials in case you wanted to replicate the CRISALIS traineeships, evaluation methods and knowledge sharing..

Riproduci e Condividi!

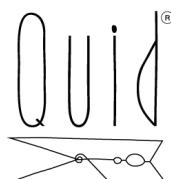
Da questo [link](#) la tua organizzazione potrà avere accesso ai materiali di supporto dei percorsi di inclusione lavorativa, con suggerimenti e contatti nel caso vogliate replicare i nostri workshop.

Repliceren en delen!

Via deze [link](#) heeft uw oorganisatie toegang tot de volledige Syllabus, do's en don'ts en nuttige contacten, voor het geval u de creatieve workshops van CRISALIS wilt repliceren.

Αντιγράψτε και Κοινοποιήστε!

Ο οργανισμός σας μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτό το [link](#) στο αναλυτικό Υλικό Υποστήριξης Προγραμμάτων Συμπεριληπτικής Εργασίας σε περίπτωση που επιθυμείτε να διοργανώσετε κι εσείς τα ίδια εργαστήρια.

Pratiche sostenibili per l'integrazione socio-lavorativa in imprese sociali creative di vittime di tratta cittadine di paesi terzi

Questo progetto è co-finanziato
dal Fondo Asilo, Migrazione e Integrazione dell'Unione Europea

Questo progetto è stato finanziato con il sostegno della Commissione europea. L'autore è il solo responsabile di questa relazione e la Commissione europea declina ogni responsabilità sull'uso che potrà essere fatto delle informazioni in essa contenute.

BREVE STORIA DI CRISALIS

Un programma di formazione di 22 mesi dedicato a cittadine di paesi terzi vittime di tratta, CRISALIS combina opportunità di lavoro concreti con laboratori di espressione creativa e opportunità di co-creazione. Lo schema è stato pilotato da due giovani imprese sociali, Quid (Italia) e Makers Unite (NL), con il know-how di The Language Project, un'organizzazione greca che lavora su lingue e mediazione linguistica come strumento di integrazione.

Attraverso workshop di condivisione di buone pratiche e know-how tenuti in ogni paese di attuazione e attraverso un blog collaborativo e una campagna mediatica, l'azione si sforza di aumentare la consapevolezza intorno al problema del traffico di esseri umani e dello sfruttamento sessuale. Una collezione di accessori su misura co-progettati dalle beneficiarie celebra il contributo della creatività all'integrazione, all'empowerment e all'equità nel mercato del lavoro.

L'integrazione sociale delle vittime della tratta di esseri umani è punteggiata da sfide e difficoltà. I dati suggeriscono che le vittime hanno maggiori probabilità di ricaduta quando non economicamente indipendenti e non equipaggiate con strumenti di crescita e sviluppo professionale. Per questa ragione CRISALIS coinvolge le beneficiarie facendo leva sul loro senso di autostima e fornendo opportunità di crescita socio-economica.

CRISALIS nasce e si sviluppa a partire dall'esperienza e dalle buone pratiche di integrazione e coinvolgimento di stranieri a rischio di emarginazione lavorativa sperimentate da Makers Unite, Quid e The Language Project.

IL CONTRIBUTO DEI PARTNER A CRISALIS

IL COORDINATORE - QUID/ PROGETTO QUID

Quid è una cooperativa no-profit gestita da donne che affronta la disoccupazione tra le donne svantaggiate in Italia attraverso la moda. Fondata nel 2013, Quid offre opportunità di lavoro a coloro che fanno più fatica ad accedere al mercato del lavoro italiano attraverso il proprio marchio di moda, Progetto Quid, che ha anche preso l'iniziativa di produrre e distribuire l'accessorio CRISALIS.

MAKERS UNITE - PARTNER

Makers Unite è un'impresa sociale che offre opportunità a cittadini migranti attraverso la creazione di prodotti capaci di smuovere l'opinione pubblica e di sensibilizzare rispetto a temi come l'inclusione sociale e l'uguaglianza. Agisce attraverso programmi di inclusione sociale basati sulla co-creazione, facilitando il dialogo interculturale e l'accesso a percorsi di impiego e di occupazione. Han condotto i workshop di co-creazione di CRISALIS.

THE LANGUAGE PROJECT - PARTNER

The Language Project è un'organizzazione no profit che si prefigge di dare supporto a gruppi sociali vulnerabili attraverso programmi educativi, eventi culturali sulle lingue, interpretariato e mediazione culturale. Per CRISALIS il team di The Language Project, supportato da organizzazioni come Women On Top, Peripatos e AMAKA, ha creato un workshop di espressione creativa in 3 moduli - dall'arte-terapia alla mindfulness, ad attività creative - progettate per la co-creazione.

[Guarda il video del progetto](#)

DALL'IMPIEGO SOSTENIBILE A UN PRODOTTO SOSTENIBILE

CRISALIS è un progetto sperimentale di percorsi di supporto e integrazione per donne straniere vittime di tratta che agisce attraverso tre processi:

- Tirocinio-Apprendistato
- Laboratori di espressione creativa
- Co-creazione e vendita di prodotti

Questi tre elementi complementari hanno contribuito reciprocamente al successo dell'azione, interagendo e costruendo uno sull'altro - in modo circolare e sostenibile:

Percorsi di Inclusione Lavorativa

Uno schema sperimentale di inclusione lavorativa in 2 fasi, consistente in un tirocinio + apprendistato di lavoro con l'obiettivo di integrare nel mercato del lavoro le donne cittadine di paesi terzi e vittime della tratta di esseri umani, per un'azione a lungo termine volta a raggiungere l'autosufficienza economica e la piena sostenibilità del posto.

Il tirocinio di 3 mesi è stato progettato per creare il presupposto per le beneficiarie di riprendere progressivamente il controllo delle loro vite e delle loro finanze. La seconda parte dello schema ha sviluppato le competenze sociali e professionali maturate durante il tirocinio per rendere il beneficiario pienamente autosufficiente e impiegabile entro 12 mesi.

Prodotto e campagna vendite inclusiva

Facilitando l'espressione creativa e i workshop di co-creazione, CRISALIS ha puntato a co-progettare un prodotto di moda sviluppato, prodotto ed infine venduto nei negozi di Progetto Quid in Italia e on-line da Makers Unite in Olanda. Questo prodotto rappresenta il percorso di CRISALIS e il percorso creativo e professionale che le partecipanti hanno intrapreso. Lo sviluppo del prodotto e la sua campagna di distribuzione è un mezzo per aumentare la consapevolezza e la sensibilità generale, per coinvolgere la società civile rispetto al tema del traffico di esseri umani facendo leva sull'empatia con vittime e sopravvissute e per generare sostenibilità economica,

Laboratori di Espressione Creativa

I laboratori di espressione creativa hanno mirato ad affinare le abilità di cui i beneficiari hanno bisogno per diventare più produttivi, efficienti e socievoli nel loro ambiente di lavoro e consapevoli della loro identità di donne, superando possibili ostacoli come l'odio di sé, la paura e la vergogna di genere dovuta a precedenti esperienze traumatiche.

Co-creazione e Co-Design

La co-creazione di un prodotto mostra sempre nuove intuizioni e porta alla luce una creatività sconosciuta. Questa creatività è stata focalizzata sull'empowerment femminile usando concetti simili e parole chiave come: sorellanza, marchio nuovo, apprendimento permanente, migrazione, espressione personale, espressione attraverso lo styling e cura di sé.

INTEGRAZIONE SOSTENIBILE DI PERCORSI FORMATIVI, CRATIVI E CO-CREAZIONE

Nel corso di quattro sessioni di knowledge sharing tenutesi ad Atene, Amsterdam, Verona e Milano i partner hanno avuto l'opportunità di condividere tra loro e con i principali stakeholder locali strategie sostenibili per replicare il proprio contributo al programma in altri contesti di inclusione e integrazione lavorativa, con particolare attenzione all'integrazione socio-economica delle donne cittadine di paesi terzi vittime della tratta di esseri umani.

È stata condotta un'analisi SWOT di ogni modello di intervento con l'obiettivo di fare leva sulle opportunità e sui punti di forza per mitigare le minacce e le debolezze. Questa logica è mirato a coltivare un approccio "WSTO" in cui debolezze e minacce sono affrontate in modo creativo e innovativo, producendo modelli e buone pratiche sperimentali come quelle che hanno plasmato il modello CRISALIS.

Questo ha portato a tracciare una roadmap per l'integrazione socio-economica sostenibile e per l'inclusione lavorativa delle vittime della tratta di esseri umani provenienti da paesi terzi.

MAPPARE E CONNETTERE

4 Workshops

Atene, Amsterdam, Verona, Milano

24 Organizzazioni

Raggiunte, coinvolte, sensibilizzate

3 Partner di supporto

Impact Hub Atene, Museo Africano Verona, DHub Atelier Verona, Cascina Cuccagna Milano, Spazio 3R Milano

PERCORSI DI INCLUSIONE LAVORATIVA SOSTENIBILE

Attraverso uno schema di formazione e inclusione lavorativa TIROCINIO + APPRENDISTATO, CRISALIS ha mirato a migliorare l'impiegabilità, l'indipendenza e l'auto-affermazione economica di donne cittadine di paesi terzi vittime di tratta.

Nel contesto dell'UE, l'equilibrio tra crescita economica e protezione sociale è stato il tema centrale della politica ministeriale per diversi anni. Nei Paesi Bassi e in Italia, i cittadini di paesi terzi hanno bisogno di un permesso di soggiorno e talvolta di un permesso di lavoro per accedere al mercato del lavoro, a seconda delle circostanze individuali.

L'inclusione lavorativa è fondamentale per l'integrazione a lungo termine delle vittime di tratta, ma è anche l'ultima e la più impegnativa parte del percorso di integrazione, soprattutto quando l'età, l'istruzione e lo stato di famiglia, uniti a traumi e a circostanze psicosociali particolari, richiedono un'assistenza su misura. È qui che le imprese sociali possono fare la differenza, specialmente le cooperative sociali di tipo B la cui missione è l'inclusione lavorativa.

In Quid sono stati attivati stage retribuiti di 3 mesi e apprendistati retribuiti di 18 mesi secondo le linee guida nazionali e regionali, con borse di formazione fino a 3 mesi per gli stage e fino a 12 mesi per l'apprendistato.

Sotto la supervisione di formatori interni, 12 beneficiarie hanno avuto la possibilità di sperimentare diversi ruoli nel corso del loro stage (controllo qualità, confezionamento, stiro e cucito) e di sceglierne uno in cui specializzarsi nel corso dell'apprendistato, combinando i curricula di formazione regionali con una formazione su misura fornita dall'azienda. Una Welfare Officer ha supportato le beneficiarie nella loro transizione dalla fase di assistenza a quella di inclusione lavorativa, facendo da tramite con gli enti di assistenza nonché fornendo supporto digitale, welfare e personale.

Makers Unite ha pilotato uno schema di tirocinio pratico di 12-month, consistente in un curriculum modulare di acquisizione di competenze seguito da un percorso di apprendimento e di consolidamento di competenze sartoriali (cucito, modellistica, controllo qualità) attraverso sessioni peer-to-peer e di shadowing.

INCLUSIONE LAVORATIVA - OBIETTIVI

OBIETTIVI

O.1 Discutere e co-creare un piano di carriera/un percorso di integrazione: la capacità di pianificare e gestire la routine lavorativa a breve termine così come di progettare se stessi e la propria famiglia in piani a lungo termine basati su una decisione informata e una strategia per tentativi ed errori.

O.2 Integrazione sociale sul posto di lavoro: sperimentare un senso di appartenenza a una nuova comunità, apprezzare e sperimentare il rispetto dei colleghi così come sviluppare un senso di responsabilità verso un compito.

O.3 L'acquisizione di soft skills: dal lavoro di squadra, seguendo la guida e le indicazioni di tutor a senso critico, puntualità, attitudine e comportamento.

O.4 L'acquisizione di hard skills: esplorare le diverse posizioni all'interno di un comparto produttivo, specializzandosi, aumentando la propria impiegabilità e la capacità di lavorare indipendentemente.

O.5 L'acquisizione di soft skills specifiche - attraverso opportunità di formazione interna ed esterna - come l'apprendimento tra pari, la gestione del tempo, l'imprenditorialità, le competenze digitali e il problem-solving.

Da una SWOT a una 'WSTO'

Un' analisi SWOT su base continuativa del modello e dei processi interni a Quid e del suo ecosistema è stata condotta con l'obiettivo di fare leva sulle opportunità e sui punti di forza per mitigare le minacce e le debolezze - producendo innovazione e best practice che potrebbero essere replicate in imprese sociali creative più grandi, con un modello di inclusione lavorativa a lungo termine, così come in aziende for profit.

SWOT - DA QUID A IMPRESE MEDIO/GRANDI

PUNTI DI DEBOLEZZA

- 1.a. Problemi interculturali innescati da stereotipi o sottoculture (forza lavoro a prevalenza nigeriana) possono ostacolare operazioni e processi interni (ad esempio i beneficiari possono rifiutare di unirsi a un team).
- 1.b. L'intenso ritmo di lavoro e la pressione produttiva / di performance generali possono essere indirettamente assorbiti ostacolando così un progresso armonioso.
2. Assenteismo, bisogni particolari, cura della prole si traducono nella difficoltà a trovare un equilibrio tra lavoro e vita privata in assenza di supporto esterno.
3. Lo stile di apprendimento e di insegnamento deve essere personalizzato in base a bisogni speciali, traumi, disabilità non certificate.
4. Può essere difficile ottenere il consenso da parte del resto della squadra, integrare programmi "speciali" nella routine lavorativa, mantenere un equilibrio tra correttezza, equità e inclusione.

PUNTI DI FORZA

- 1.a. Un'unità di produzione più grande, dove è necessaria una forza lavoro diversificata, offre una varietà di ruoli, dimensioni del team e permette cambi e scambi di ruolo e mansione.
- 1.b. Un ambiente di lavoro strutturato, con una serie di regole e processi - se comunicato efficacemente tramite il 'Welcome Pack' - può aiutare a contenere e dissipare gli episodi di disturbo.
2. L'assistenza in azienda da parte di un Welfare Officer specializzato colma efficacemente il vuoto tra la vita protetta/comunitaria e la vita indipendente.
- 3.a. Tutor dedicati con esperienza, che apprezzano la possibilità di trasferire le loro competenze, specialmente se vicini alla pensione, sono adatti a questo ruolo.
- 3.b. La supervisione psico-pedagogica in azienda ha aiutato a identificare, comprendere e gestire i problemi di salute mentale e i traumi.
4. I programmi di leadership inclusivi in azienda rivolti a beneficiarie, ai loro team e ai colleghi (teambuilding) e le sessioni dedicate ai formatori dei beneficiari hanno aiutato ad affrontare il tema della diversità dei talenti.

MINACCE

1. La mancanza di coordinamento tra operatori di supporto e cura (assistanti sociali/organizzazione di assistenza/volontari), specialmente nella transizione tra la fase di assistenza e la vita indipendente, può disorientare le beneficiarie, compromettere un percorso di indipendenza.
2. La mancanza di interesse o il cambiamento di interesse per uno specifico settore lavorativo, o il cambiamento dei piani di vita (gravidanza, matrimonio) ostacola il consolidamento di occupabilità e resilienza complessiva.
- 3.a. L'atteggiamento da capofamiglia verso la famiglia d'origine/il guadagno finanziario può portare i beneficiari a indebitarsi, a chiedere prestiti illegali.
- 3.b. L'erogazione di borse di formazione come incentivo per le beneficiarie ancora in formazione e il personale di supporto Welfare sono costi vivi importanti per un'impresa sociale in scaling up.

OPPORTUNITÀ

1. Il coordinamento a livello aziendale da parte del Welfare Officer/ HR Specialist con l'assegnazione di ruoli ai diversi attori dell'assistenza e con riunioni plenarie può snellire i processi evitando la duplicazione degli sforzi per quanto riguarda processi di indipendenza complessi (assistenza sanitaria/alloggio/assistenza all'infanzia). Inoltre può aiutare a evidenziare punti ciechi e best practice a livello di policy.
2. Complementare la formazione delle competenze tecniche con altre dimensioni (creativa, psicologica/espressiva/riflessiva), sia a livello individuale che di squadra, sia sul posto di lavoro che nelle organizzazioni di assistenza secondo un piano condiviso di sviluppo individuale, può facilitare la transizione verso altri settori/istruzione/altri piani di vita rafforzando la fiducia in se stessi e la resilienza generale.
- 3.a. Le borse di formazione possono sostegnere le beneficiarie nella fase di formazione, come incentivo per evitare ricadute; un microcredito aziendale (pagamento anticipato di una % dello stipendio) riduce la tendenza dei beneficiari a rivolgersi a banche e prestiti nella comunità di origine.
- 3.b. La raccolta di fondi (statutaria/ aziendale) è un'opportunità essenziale per far progredire l'integrazione lavorativa di target altamente vulnerabili.

SWOT - DA MAKERS UNITE A PICCOLE IMPRESE SOCIALI

Da una SWOT a una 'WSTO'

Un'analisi SWOT del modello e dei processi MAKERS UNITE ha mostrato che il loro modello di tirocinio può essere applicato con successo alle piccole imprese sociali artigiane che sostengono le vittime di tratta nell'accesso a percorsi propedeutici all'accesso al mercato del lavoro.

PUNTI DI DEBOLEZZA

1. Procedure di assunzione ostacolate e/o rese impossibili o discontinuate a causa dello status legale transitorio delle beneficiarie.
2. Gravi problemi mentali dovuti a traumi passati possono generare assenteismo.
3. Le aspettative rispetto al mondo del lavoro non sempre corrispondono alla realtà.
4. Barriere linguistiche ostacolano una corretta comunicazione.
5. Un team sartoriale a prevalenza maschile può inibire beneficiarie particolarmente traumatizzate.

PUNTI DI FORZA

1. La precedente esperienza con una popolazione a rischio di emarginazione lavorativa ha aiutato a costruire il contenuto del programma in un programma modulare adattabile.
2. La co-progettazione dei contenuti di un programma di sviluppo personale ha supportato l'autoriflessione e l'autoproiezione positiva, per una ricostruzione dell'autostima grazie a co-creazione e creatività.
3. Formatori dedicati, affiancamento peer-to-peer, e ritmo scalabile ha facilitato una progressione attraverso da un modulo all'altro.
4. I formatori sono stati formati a un'interpretazione e facilitazione costante del dialogo.
5. E' stata facilitata un'interazione positiva e rispettosa nonostante le identità e le diversità culturali e di genere.

MINACCE

1. Cambiamenti giuridici che rendono più difficoltoso il rinnovo o l'ottenimento del permesso di soggiorno possono ostacolare una contrattualizzazione sul lungo termine.
2. Il programma può essere interrotto da circostanze personali e legali, come una difficoltà a prendere impegni a lungo termine date le situazioni personali, una sensazione di incertezza e instabilità.
3. Sforzi non coordinati tra i case manager, la persona di contatto e i programme manager possono ostacolare il progresso dello sviluppo personale e professionale dei beneficiari.

OPPORTUNITÀ'

1. Portare l'attenzione all'interno delle sessioni di training su ciò che è controllabile dalle beneficiarie, con un focus quotidiano sulle competenze che saranno acquisite.
2. Adattare il programma a un contenuto modulare focalizzato che permetta l'intervento e l'interazione con altre attività dell'azienda o delle organizzazioni partner.
3. Adattamento del flusso di comunicazione con gli operatori coinvolti nella traiettoria dei beneficiari.

ESPRESSIONE CREATIVA SOSTENIBILE

I moduli del workshop sono stati sviluppati in modo partecipativo e inclusivo, concentrandosi sulla co-creazione, l'espressione di sé e l'empowerment delle beneficiarie. Varie attività di arte creativa guidata e di mindfulness sono state utilizzate durante i workshop per aumentare la capacità di affrontare i traumi e di autodeterminarsi. L'uso dell'arte e della terapia mindfulness mira ad superare le barriere della psicoterapia per le beneficiarie che non sono in grado di comunicare nella lingua locale e ad aumentare il supporto sociale durante le sessioni di gruppo. Prendendo in considerazione il feedback delle beneficiarie, le sessioni si sono concentrate sui bisogni e hanno agito indirettamente sui punti di innesco del trauma attraverso le arti creative.

I workshop sono stati strutturati in 3 sessioni:

- Durante la prima sessione, ad aprile/maggio 2019 le beneficiarie hanno "tradotto" la loro immaginazione in rappresentazioni visive positive e inclusive della natura femminile e delle donne in generale.
- Durante la seconda sessione, a luglio 2019, le beneficiarie hanno "interpretato" le parole in manufatti: trasformando le storie scritte/orali/artistiche in oggetti artistici fatti a mano.
- Durante la terza sessione, a ottobre 2019, le beneficiarie hanno traspusto il concetto di sé attraverso tecniche grafiche e fotografiche.

ESPRESSIONE CREATIVA OBIETTIVI

Obiettivi

O.1 Focalizzare l'attenzione, basandosi sulla consapevolezza: impegnarsi in esperienze artistico-creative, creando un'atmosfera di profonda concentrazione, permetterà alle beneficiarie di imparare a focalizzare la loro attenzione e dare priorità. Questa pratica aiuterà a distinguere l'esperienza del passato dal momento presente, sviluppando la capacità di scegliere di focalizzare l'attenzione su azioni consapevoli.

O.2 Introdurre e riscoprire abilità: Incentivando gradualmente le abilità creative e dando spazio e motivazione per esprimere i sentimenti in modi creativi, puntiamo a dare sostegno per superare i pregiudizi sociali, rafforzare la capacità di affrontare il nuovo ambiente di lavoro e fidarsi del lato creativo per essere più presenti ed efficienti nel loro lavoro.

O.3 Stabilire sicurezza: Le beneficiarie saranno in grado di prendere la giusta distanza tra elementi di disturbo e i loro corpi. Creando una sensazione di sicurezza, le beneficiarie miglioreranno la loro capacità di autoregolazione.

O. 4 Scoprire i punti di forza e affrontare le difficoltà: Individuando i talenti che le beneficiarie hanno ma che non avevano ancora scoperto, saranno incoraggiante ad abbracciare la loro paura di sperimentare l'ignoto e il non familiare in un ambiente sicuro. Infine, svilupperanno abilità di problem solving che le aiuteranno ad affrontare i problemi in compiti gestibili e a identificare le soluzioni. Questo processo potrà aiutarle a rifocalizzarsi sui problemi nella vita reale.

Da una SWOT a una 'WSTO'

Un'analisi SWOT dell'intervento e dei processi di THE LANGUAGE PROJECT ha mostrato che i loro laboratori di espressione creativa non solo hanno contribuito efficacemente a migliorare l'autostima e il benessere delle partecipanti, ma che possono avere un beneficio per team e organizzazioni, se riadattati come curriculum di teambuilding. Infine, i laboratori hanno contribuito con contenuti e idee significative non solo al prodotto co-progettato, ma anche ad altri risultati.

SWOT - DA THE LANGUAGE PROJECT A TUTTI GLI STAKEHOLDER

PUNTI DI DEBOLEZZA

1. Le attività di verbalizzazione e di racconto non sono ben accolte, a causa di barriere linguistiche e di potenziali trigger di trauma.
2. Riluttanza a partecipare all'inizio, specialmente quando ai partecipanti viene chiesto di parlare di eventi passati (fattore scatenante del trauma).
3. Delusione e senso di perdita quando l'esperienza è interrotta o finita.

PUNTI DI FORZA

1. Le beneficiarie hanno mostrato grande interesse nella creazione manuale: attività artigianali dovrebbero essere incluse nelle sessioni. I manufatti possono poi a loro volta ispirare la creazione di prodotti di moda/design.
2. Creare un luogo sicuro (dentro o fuori i luoghi di lavoro, ma diverso dal solito spazio di lavoro) facilita relazioni positive, permettendo alle donne di esprimersi liberamente.
3. Le attività di brainstorming hanno avuto successo perché le beneficiarie sono state in grado di scoprire i loro punti di forza personali e interessi comuni. Queste sessioni potrebbero essere adottate come strumento di crescita durante tutto il percorso di inclusione e integrazione lavorativa.

MINACCE

1. Le attività e i riferimenti culturali specifici possono non essere compresi o possono essere fraintesi.
2. Scarico da parte di altri colleghi e membri dello staff delle attività svolte nel corso dei laboratori come "perdita di tempo".
3. Condizioni di salute mentale, angoscia e reazioni avverse possono essere innescate in modo imprevedibile da qualsiasi attività.

OPPORTUNITÀ

1. Gli argomenti tabù e i trigger dovrebbero essere identificati con il supporto di assistenti sociali, mediatori culturali e formatori.
2. Il lavoro di squadra e la co-creazione hanno neutralizzato le gerarchie durante le sessioni - i laboratori di espressione creativa possono essere adottati come modelli esperienziali di teambuilding a livello di squadra e organizzazione. I laboratori di espressione creativa possono funzionare anche come strumenti di community building se offerti in spazi pubblici dove attirano un pubblico diverso (bambini, anziani), aumentando il senso di appartenenza dei partecipanti. Sono disponibili finanziamenti specifici dal FSE e da altri fondi locali.
3. La presenza di uno psicologo durante le sessioni serve come punto di riferimento sia per i facilitatori che per le partecipanti.

CO-DESIGN E PRODOTTI SOSTENIBILI

Co-design è un termine ombrello usato per i processi di co-creazione e design collaborativo. Si basa sul principio che il design possa essere centrato sull'essere umano con modalità di lavoro che coinvolgono tutte le facoltà umane in tutte le fasi del processo. Dai designer agli utenti finali, tutte le parti interessate diventano centrali nel processo di design. In questo modo, possiamo considerare meglio tutti gli aspetti sociali, economici, culturali, politici ed esperienziali del prodotto desiderato. Il co-design accende la creatività, cementa la fiducia e crea prodotti di valore: prodotti con una storia.

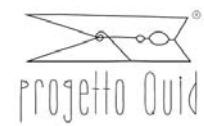
Il team di design, produzione e marketing di Quid ha lavorato sulla versione finale del prodotto co-creato dalla conclusione della pandemia in poi. Il 18 ottobre 2021, in occasione della Giornata Europea contro la tratta di esseri umani, è stata lanciata la campagna vendite di un accessorio co-progettato dalle beneficiarie: un foulard unico, ispirato ai tanti spunti artistici realizzati durante i laboratori creativi.

Abbiamo lanciato e messo in mostra questo accessorio nei flagship store di Progetto Quid a Milano e Verona attraverso un'installazione: una giacca, co-progettata e ri-progettata dai beneficiari e dalle loro trainer. Ognuna di queste giacche uniche simboleggia uno spazio unico di trasformazione professionale e personale - una crisalide - favorito dal lavoro, dalla creatività e dalla collaborazione.

La collezione è stata lanciata nei due flagship store di Progetto Quid (Milano, Verona) nel corso di due eventi istituzionali che hanno coinvolto stakeholder locali e nazionali. La campagna di vendita è avvenuta in due momenti: in occasione della Giornata Europea contro la tratta e in occasione della Giornata Internazionale per l'eliminazione della violenza sulle donne.

Allo stesso tempo, una campagna di vendita sui social media nazionali e internazionali e sulla stampa ha avuto luogo con la partecipazione di tutti i partner del consorzio, i partner e le organizzazioni di supporto.

**makers
unite**

ESPRESSIONE CREATIVA - OBIETTIVI

Obiettivi

O.1: Imparare a lavorare in modo collaborativo su concetti di co-design

O.2: Co-creare una campagna di marketing sociale ad hoc intorno al prodotto

O.3: Porre i beneficiari come stakeholder di pari valore nel processo di progettazione di una collezione di prodotti.

O.4: Imparare a consegnare un prodotto che combina il design e la messaggistica sociale ispirata dalle attività creative elaborate all'interno del programma.

Da una SWOT a una 'WSTO'

Un'analisi SWOT della campagna di co-design e vendita di CRISALIS ha mostrato che questo tipo di intervento è facilmente replicabile in piccole e grandi imprese sociali creative. Mentre il processo di co-progettazione è congeniale alle piccole organizzazioni di tipo artigianale con un conseguente impatto più profondo sui partecipanti coinvolti, le imprese sociali più grandi sono più efficaci nel trasformare il concetto creativo in un prodotto commerciabile da distribuire ampiamente, per una portata e una potenziale di diffusione più ampi ed efficaci.

SWOT - PRODOTTI CO- DISEGNATI, OLTRE CRISALIS

PUNTI DI DEBOLEZZA

1. La co-creazione è un processo molto personale e intimo, è un'attività orientata all'auto-espressione piuttosto che allo sviluppo di un prodotto.
2. Il concetto stilistico deve essere prototipabile, la sua produzione finanziariamente sostenibile e tecnicamente realizzabile per l'organizzazione.
3. Altri colleghi potrebbero disapprovare/ non comprendere il processo di co-progettazione e co-produzione.

PUNTI DI FORZA

1. La guida e il supporto di uno staff di Style/ Designer sono necessari per coordinare il processo creativo ai fini della coerenza e della commercialità (ad esempio tramite un moodboard professionale) in un'iniziativa di co-design.
2. Staff con competenze tecniche e produttive deve aiutare a trasformare il concetto stilistico in un prodotto sostenibile e fattibile, in un'iniziativa di co-produzione.
3. Per dispiegare il suo potenziale simbolico e collettivo, il co-design dovrebbe coinvolgere team completi e/o l'intera organizzazione - anche su processi diversi (logistica/ marketing) piuttosto che sottogruppi.

MINACCE

1. Nelle organizzazioni più grandi, il tempo, le procedure e i vincoli di bilancio possono rendere più difficile il buy-in del Senior Team, specialmente quando il risultato stilistico è sconosciuto e incerto.
2. La competizione con marchi commerciali più grandi che lavorano su progetti di sostenibilità è forte.
3. I costi di avvio di progetti di co-design, anche se piccoli, possono essere onerosi per le piccole imprese sociali.

OPPORTUNITÀ'

1. Gli output espressivi e i risultati possono essere efficacemente utilizzati nelle campagne vendita. Lo storytelling coinvolge quasi sempre sentimenti ed emozioni che stimolano empatia e connessione tra i co-creatori e i clienti.
2. I prodotti con una storia possono essere offerti alle grandi aziende come merchandising ad alto impatto commerciale e comunicativo in schemi di solidarity sourcing in cui piccole e grandi imprese sociali creative sono fornitori etici.
3. Il supporto in natura (competenze, materie prime, mentoring) da parte di grandi marchi può stimolare non solo un'efficace partnership filantropica, ma anche iniziative di collaborazione a beneficio dei beneficiari (ulteriore formazione o opportunità di lavoro).

PERCORSI SOSTENIBILI DI INCLUSIONE LAVORATIVA ATTRaverso la CREATIVITA'

Inclusione lavorativa sostenibile attraverso la creatività

Lo scambio di conoscenze ha avuto l'obiettivo di prototipare un percorso di inclusione lavorativa sostenibile per le donne cittadine di paesi terzi vittime della tratta di esseri umani. In ciascuna delle fasi di questo percorso è fondamentale l'interazione di tre dimensioni della sostenibilità:

- **Sostenibilità finanziaria** - per i beneficiari, come parte del loro percorso di empowerment finanziario, e per le imprese sociali ospitanti, come parte della loro strategia di impatto e resilienza.
  - **Sostenibilità operativa** - per le imprese sociali ospitanti, rispetto al flusso di operazioni e alla strategia commerciale.
  - **Sostenibilità psicologica** - sia per i beneficiari che per i loro formatori, entrambi attori chiave per il successo del progetto.

Il viaggio verso l'inclusione lavorativa si compone di tre fasi chiave che compongono il percorso di integrazione di cittadini di paesi terzi vittime della tratta di esseri umani. Gli interventi e le buone pratiche sperimentate in CRISALIS possono supportare in modo sostenibile i beneficiari e le organizzazioni in ogni fase:

- **Assistenza:** comprende sia la prima fase (spesso attuata da organizzazioni statutarie) che la seconda fase (di competenza di volontari/ONG). L'espressione creativa può servire come una bussola per accompagnare, potenziare e radicare le beneficiarie che si muovono verso l'inclusione lavorativa.
  - **Inclusione lavorativa:** gestita da ONG e piccole imprese sociali. Il tirocinio modulare di Makers Unite può aiutare efficacemente a integrare l'espressione creativa e il co-design come strumenti di sviluppo personale e professionale verso l'occupazione e l'occupabilità.
  - **Occupazione:** possibile sul lungo termine in imprese sociali su larga scala e in aziende for-profit (se debitamente sensibilizzate e formate). Il modello di percorso di formazione a lungo termine di Quid è replicabile in organizzazioni più grandi che hanno il potere, i mezzi e la portata per integrare l'espressione creativa come sviluppo personale e professionale a livello individuale e di team e per lavorare efficacemente su campagne di co-design su larga scala.

DA CRISALIS ALL' EUROPA

Per replicare questa attività e il
nostro programma e per
consultare report tecnici e
risorse accedi a questo link.

INCONTRA IL CONSORZIO E I PARTNER

**Questa è la nostra
incredibile squadra
multiculturale, che ha
lavorato insieme per 22
mesi**

Replicate and Share!

From this [link](#) your organisation will be able to access the full Labour Inclusion Support Materials in case you wanted to replicate the CRISALIS traineeships, evaluation methods and knowledge sharing..

Riproduci e Condividi!

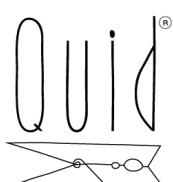
Da questo [link](#) la tua organizzazione potrà avere accesso ai materiali di supporto dei percorsi di inclusione lavorativa, con suggerimenti e contatti nel caso vogliate replicare i nostri workshop.

Repliceren en delen!

Via deze [link](#) heeft uw organisatie toegang tot de volledige Syllabus, do's en don'ts en nuttige contacten, voor het geval u de creatieve workshops van CRISALIS wilt repliceren.

Αντιγράψτε και Κοινοποιήστε!

Ο οργανισμός σας μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτό το [link](#) στο αναλυτικό Υλικό Υποστήριξης Προγραμμάτων Συμπεριληπτικής Εργασίας σε περίπτωση που επιθυμείτε να διοργανώσετε κι εσείς τα ίδια εργαστήρια.

**makers
unite**

**the
LANGUAGE
PROJECT**

**WOMEN
ON TOP**

περιπάτος
Cultural Company

amaka
non
profit
organization

**fondazione
Marcegaglia**
ONLUS

DHUB

**SPAZIO
3R**
RICICLO
RICUCIO
RIUSO

Duurzame praktijken voor de integratie van vrouwelijke slachtoffers van mensenhandel uit derde landen in creatieve sociale ondernemingen

Dit project wordt medegefincierd door het Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie van de Europese Unie

Dit project werd gefinancierd met steun van de Europese Commissie. Dit verslag geeft uitsluitend de mening van de auteur weer; de Europese Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

KORTE GESCHIEDENIS VAN CRISALIS

CRISALIS is een 22 maanden durend programma dat concrete werkgelegenheidskansen combineert met workshops creatieve expressie en co-creatie mogelijkheden. Het werd geleid door en getest in twee jonge creatieve sociale ondernemingen, Quid (Italië) en Makers Unite (NL), met de know-how van The Language Project, een Griekse organisatie die werkt aan verbale en non-verbale taal als een integratie-instrument.

Door middel van workshops voor het delen van kennis in elk land van uitvoering en door middel van een gezamenlijke blog- en mediacampagne trachtte het project mensenhandel en seksuele uitbuiting onder de aandacht te brengen. Een collectie op maat gemaakte accessoires, mede ontworpen door de begünstigden, heeft de bijdrage van creativiteit aan integratie, empowerment en eerlijkheid op de arbeidsmarkt gevierd.

De sociale integratie van slachtoffers van mensenhandel stuit op moeilijkheden. Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers een grotere kans hebben om terug te vallen wanneer economische versterkingontbrekend en middelen voor zelfontplooiing schaars zijn. Daarom versterkt CRISALIS de positie van vrouwen door hun gevoel van eigenwaarde te versterken en hen sociaaleconomische kansen te bieden.

CRISALIS bouwt voort op eerdere ervaringen en een reeks 'best practices' die door Makers Unite, Progetto Quid en The Language Project zijn ontwikkeld in het werken met vluchtelingen en mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben gehad.

BIJDRAGE VAN DE PARTNERS IN CRISALIS

De hoofdpartner - PROGETTO QUID

Quid is een door vrouwen geleide non-profit coöperatie die de werkloosheid onder kansarme vrouwen in Italië aanpakt door middel van mode. Quid werd opgericht in 2013 en biedt kansen op werk aan degenen die de meeste moeite hebben om toegang te krijgen tot de Italiaanse arbeidsmarkt via haar eigen modemerken, Progetto Quid, dat ook het voortouw heeft genomen bij de productie en distributie van het CRISALIS-accessoire.

MAKERS UNITE

Makers Unite is een op textiel gebaseerd creatief bureau met een grote sociale missie: Het ondersteunen van nieuwkomers met toegang tot de arbeidsmarkt binnen de Nederlandse creatieve industrie. Door middel van het gezamenlijk ontwerpen en produceren van duurzame producten, vertelt Makers Unite verhalen en zet een stap voorwaarts om het wereldwijde verhaal over migratie te veranderen met elk project dat ze doen, ze leidden op CRISALIS' co-creatie workshops.

THE LANGUAGE PROJECT

Het Language Project team, ondersteunt door samenwerkende organisaties zoals Women On Top, Peripatos en AMAKA creëerde een 3-module workshop creatieve expressie met inbegrip van genderspecifieke kunst therapie, mindfulness en creatieve activiteiten die werden ontworpen voor de begünstigden en inspireerde co-creatie.

[Watch the
CRISALIS project overall video.](#)

VAN DUURZAME ARBEIDSINCLUSIE NAAR DUURZAME PRODUCTEN

Door rekening te houden met de ervaringen uit het verleden, zorgt het CRISALIS-project voor een meer diepgaand proces van herstel en integratie via verschillende middelen:

- Stages-Leerling wezen
- Workshops creatieve expressie
- Co-creatie en verkoop van (lifestyle) producten

Deze drie complementaire elementen hebben wederzijds bijgedragen tot het succes van de actie, door op elkaar in te spelen en op elkaar voort te bouwen - op een circulaire, duurzame manier:

Arbeidsintegratie Stage

Het experimentele twee-fasen plan voor arbeidsinpassing bestaat uit een stageprogramma en een werkstage programma van vrouwelijke slachtoffers van mensenhandel uit derde landen in de arbeidsmarkt integreert. De actie op lange termijn is gericht op het bereiken van economische zelfstandigheid en de volledige duurzaamheid van de arbeidsplaats.

Een stage van 3 maanden is erop gericht voor de begunstigden de voorwaarde te scheppen om geleidelijk weer controle te krijgen over hun leven en financiën.

Het tweede deel van het programma is erop gericht voort te bouwen op de sociale en beroepsvaardigheden die in de loop van de stage zijn ontwikkeld, zodat de begunstigde binnen 12 maanden volledig zelfvoorzienend en inzetbaar is.

Creatieve expressie workshops

Creatieve expressie workshops zijn bedoeld om de vaardigheden aan te scherpen die de begunstigden nodig hebben om productiever, efficiënter en gezelliger te worden in hun werkomgeving en zich ook bewust te worden van hun vrouwelijkheid, waarbij mogelijke obstakels zoals zelfhaat, angst en schaamte voor het geslacht als gevolg van eerdere traumatische ervaringen worden overwonnen.

Co-creatie en co-design

De co-creatie van een product laat altijd nieuwe inzichten zien en brengt onbekende creativiteit aan het licht. Wij richten die creativiteit op het thema "female empowerment" en gebruiken daarbij vergelijkbare concepten en trefwoorden als: sisterhood, brand new, lifelong learning, migratie, persoonlijke expressie, expressie door styling en zelfzorg.

Product en campagne

Door het faciliteren van de creatieve expressie en co-creatie workshops, was CRISALIS gericht op het co-design van een mode product dat ontwikkeld, geproduceerd en uiteindelijk verkocht werd in de winkels van Progetto Quid in Italië en Makers Unite in Nederland. Dit product vertegenwoordigt het verloop van CRISALIS en het creatieve en professionele pad dat de deelnemers hebben afgelegd. Het product en de distributie campagne zijn een middel om bewustzijn te creëren, fondsen te werven en het maatschappelijk middenveld te betrekken bij het thema mensenhandel, door empathie op te wekken met de overlevenden.

DUURZAME INTEGRATIE VAN OPLEIDING, CREATIVITEIT EN CO-CREATIE

In de loop van vier kennisdelingssessies, gehouden in Athene, Amsterdam, Verona en Milaan, kregen partners de kans om met elkaar en met lokale belangrijke stakeholders duurzame strategieën te delen om hun eigen bijdrage aan het programma te repliceren in andere settings voor arbeidsintegratie en -integratie, met een focus op de sociaaleconomische integratie van vrouwen uit derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel.

Er werd een SWOT-analyse van elk interventiemodel uitgevoerd met als doel gebruik te maken van de kansen en sterke punten om de bedreigingen en zwakke punten te verzachten. Een dergelijke SWOT-analyse hielp bij het cultiveren van een 'WSTO'-benadering waarbij zwakheden en bedreigingen creatief werden aangepakt - wat resulteerde in innovatie en experimentele beste praktijken die het CRISALIS-model effectief onderbouwden.

TDit heeft geleid tot het in kaart brengen van een routekaart voor duurzame sociaaleconomische integratie en arbeidsintegratie voor slachtoffers van mensenhandel uit derde landen.

IN KAART BRENGEN EN VERBINDEN

4 Werkplaatsen

Athene, Amsterdam, Verona, Milaan

24 organisaties

Bereikt en gesensibiliseerd

3 Ondersteunende partners

Impact Hub Athene, Museo Africano
Verona, DHub Atelier Verona, Cascina
Cuccagna Milano, Spazio 3R Milano

DUURZAME ARBEIDSINPASSIN G TRAJECTEN

Door middel van opleiding en arbeidsintegratie beoogt CRISALIS de inzetbaarheid, financiële onafhankelijkheid en economische zelfstandigheid van de begunstigden te verbeteren door middel van een INTERNSHIP + APPRENTICESHIP-regeling.

In de context van de EU is het evenwicht tussen economische groei en sociale bescherming door de jaren heen het hoofdthema van het ministeriële beleid geweest. In Nederland en Italië hebben mensen een verblijfsvergunning en soms een werkvergunning nodig om toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt, afhankelijk van de individuele situatie.

Hoewel arbeidsintegratie een sleutelrol kan spelen bij het waarborgen van de veiligheid en zekerheid op lange termijn van overlevenden van mensenhandel, is het ook het laatste, maar meest uitdagende deel van de reis van een overlevende, vooral wanneer leeftijd, opleiding en familiale status, naast trauma's, psychosociale omstandigheden hulp op maat vereisen. dit is waar inclusieve sociale ondernemingen het verschil kunnen maken, vooral die ondernemingen die arbeidsintegratie als missie hebben.

In Quid werden een betaalde stage van 3 maanden en een leercontract van 18 maanden (of 6-maandelijkse opleidingscontracten) geactiveerd volgens de nationale en regionale richtlijnen. Onder toezicht van interne opleiders kregen 12 begunstigden de gelegenheid om tijdens hun stage verschillende functies uit te proberen (kwaliteitscontrole, verpakken, strijken en naaien) en zich in de loop van de stage in één functie te specialiseren. De verstrekte opleiding was een combinatie van de regionale opleidingscurricula en op maat gesneden bedrijfsopleidingen. Een welzijnsfunctionaris ondersteunde de begunstigden bij hun overgang van bijstand naar arbeidsintegratie, door contacten te leggen met ondersteunende organisaties en ondersteuning te bieden op digitaal gebied en op het gebied van welzijn en persoonlijke ontwikkeling.

Makers Unite voerde een 12 maanden durende pilot uit van een verlengde on-the-job-stage. De leden van het kernteam begeleiden een modulair opleidingsprogramma voor het opbouwen van vaardigheden volgens een sequentieel leerschema waarbij in totaal 12 begunstigden kennis en technieken verwierven, van naaien tot het maken van patronen en kwaliteitscontrole, door middel van peer-to-peer leermomenten in de opleidingssessie en shadowing.

DOELSTELLINGEN IN ZAKE ARBEIDSINTEGRATIE

DOELSTELLINGEN

Ob. 1 een loopbaanplan/ integratietraject bespreken en mede opstellen: in staat zijn de werkroutine op korte termijn te plannen en te beheren en zichzelf en zijn gezin te projecteren in langetermijnplannen die gebaseerd zijn op weloverwogen beslissingen en een strategie van vallen en opstaan.

Ob. 2 sociale integratie op de werkplek: een nieuw gevoel ervaren dat men tot een nieuwe gemeenschap behoort, respect van collega's waarderen en ervaren, alsook een verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelen ten aanzien van een taak.

Ob. 3 verwerving van "soft skills": teamwork, het volgen van leiding en advies van opleiders en mentors, alsmede het ontwikkelen van kritisch inzicht, punctualiteit, veilig en respectvol gedrag op de werkplek.

Ob. 4 het verwerven van harde vaardigheden: het leren kennen van verschillende functies in de productie en zich specialiseren in een ervan, het vergroten van de inzetbaarheid en het zelfstandig werken.

Ob. 5 de verwerving van specifieke zachte vaardigheden - via interne en externe opleidingsmogelijkheden - zoals intercollegiaal leren, time-management, ondernemerschap, digitale vaardigheden en probleemplossing.

Van een SWOT naar een 'WSTO'-benadering

Er werd een doorlopende swot-analyse van het quid-model en de quid-procesken en van het omringende ecosysteem uitgevoerd, met als doel de kansen en sterke punten te benutten om de bedreigingen en zwakke punten te verzachten - wat innovatie en experimentele 'best practices' opleverde die het crisalis-model effectief onderbouwden en die gerepliceerd zouden kunnen worden in grotere creatieve sociale ondernemingen, met een langetermijndoel voor arbeidsinclusie, alsook bij for-profit bedrijven.

SWOT - VAN QUID TOT GROOTSCHALIGE SOCIALE ONDERNEMINGEN

ZWAKKE PUNTEN

- 1.a. Interculturele problemen als gevolg van stereotypen of subculturen (groot Nigeraans personeelsbestand) kunnen interne operaties en processen verstoren (begunstigen kunnen bijvoorbeeld weigeren zich bij een team aan te sluiten).
- 1.b. Intensief werktempo en druk voor productiviteit kunnen indirect worden geabsorbeerd door de begunstigen en vooruitgang belemmeren
2. Absenteisme, speciale behoeften, kinderopvang, moeilijk evenwicht vinden tussen werk en privéleven bij gebrek aan externe ondersteuning.
3. Leer- en onderwijsstijl moet worden aangepast aan speciale behoeften, trauma, niet-gecertificeerde handicap.
4. De rest van het team moet zich erbij aansluiten, het is moeilijk om 'speciale' programma's in de werkroutine te integreren en een evenwicht te vinden tussen eerlijkheid, gelijkheid en inclusie.

STERKE PUNTEN

- 1.a. Grottere productie-eenheid waar divers personeel nodig is, biedt een verscheidenheid aan rollen, teamgroottes en maakt uitwisselbaarheid mogelijk.
- 1.b. Een gestructureerde werkomgeving, met een reeks regels en processen - mits doeltreffend meegedeeld via het "welkomspakket" - kan helpen om storende periodes in te dammen en te verdrijven.
2. Bedrijfsgerichte bijstand door een gespecialiseerde welzijnsfunctionaris overbrugt effectief de kloof tussen beschermde/gemeenschapsleven en zelfstandig wonen.
- 3.a. Toegewijde docenten met ervaring, die de kans koesteren om hun kennis over te dragen, vooral degenen die dichter bij hun pensioen staan.
- 3.b. Psycho-pedagogische supervisie in het bedrijf hielp bij het identificeren, begrijpen en beheren van psychische gezondheids- en trauma problemen.
4. Op het bedrijf gebaseerde programma's voor inclusief leiderschap gericht op begunstigen en hun teams en collega's (teambuilding) en speciale sessies voor trainers van begunstigen hielten het thema van talent diversiteit aan te pakken.

BEDREIGING

1. Gebrek aan coördinatie tussen externe steun- en zorgverleners (maatschappelijk werkers/ondersteunende organisaties/vrijwilligers), met name bij de overgang tussen begeleid wonen en zelfstandig wonen, kan de begunstigen desoriënteren en hun onafhankelijkheid traject belemmeren.
2. Gebrek aan belangstelling of veranderde belangstelling voor een specifieke arbeidssector, of veranderende levensplannen (zwangerschap, huwelijk) belemmeren de ontwikkeling van de algemene inzetbaarheid en weerbaarheid.
- 3.a. De houding van kostwinner ten opzichte van het gezin van herkomst/financieel winn kan ertoe leiden dat begunstigen schulden maken, illegaal geld lenen of lenen.
- 3.b. Zowel opleidingsbeurzen als ondersteunend personeel voor welzijnszorg kunnen een financiële druk leggen op het opschalen van sociale ondernemingen

KANSEN

1. Coördinatie op bedrijfsniveau door een welzijnsfunctionaris/een op integratie gerichte HR-specialist, die rollen toekent aan verschillende hulpverleners en plenaire vergaderingen faciliteert, kan processen stroomlijnen en dubbel werk bij complexe processen op het gebied van zelfstandig wonen (gezondheidszorg/huisvesting/kinderopvang) voorkomen. Bovendien kan het helpen bureaucratische blinde vlekken te markeren en aan te pakken, en beleid en beste praktijken te bevorderen.
2. Het aanvullen van de opleiding in harde vaardigheden met andere dimensies (creatief, psychologisch/expressief/reflectief), zowel op individueel als op teamniveau, zowel op de werkplek als bij ondersteunende organisaties volgens een individueel zelf ontwikkelingsplan, kan de overgang naar andere sectoren/onderwijs vergemakkelijken en het algemene zelfvertrouwen en de veerkracht versterken.
- 3.a. Opleidingsbeurzen kunnen de begunstigen in de opleidingsfase ondersteunen, als stimulans om terugval te voorkomen; een microlening op bedrijfs basis (voortuitbetaling van het salaris) heeft de neiging van de begunstigen verminderd om een beroep te doen op spaarpotten/leningen van de gemeenschap.
- 3.b. Fondsenwerving (statutair/bedrijfsmatig) is een essentiële mogelijkheid om de arbeidsintegratie van zeer kwetsbare doelgroepen te bevorderen.

VAN MAKERS UNITE TOT KLEINSCHALIGE SOCIALE ONDERNEMINGEN

Van een SWOT naar een 'WSTO'-benadering

Uit een SWOT-analyse van het UNITE model en de processen van MAKERS bleek dat hun stagemodel met succes kon worden toegepast op kleinschalige, ambachtelijke sociale ondernemingen die slachtoffers van mensenhandel helpen toegang te krijgen tot zelfontplooiing trajecten die de toegang tot de arbeidsmarkt bevorderen.

ZWAKKE PUNTEN

1. Aanwervingsprocedures afhankelijk van verschillende fasen in de gerechtelijke procedure van de begunstigde
2. Ernstige mentale problemen als gevolg van trauma's in het verleden, met absentieisme tot gevolg
3. Verwachtingen van werkbereidheid komen niet overeen met de werkelijkheid
4. Taalbarrières belemmeren een goede communicatie
5. Aankomst in een mannelijk dominant team van kleermakers

STERKE PUNTEN

1. Eerdere ervaring in het werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hielp bij het samenstellen van de inhoud van het programma in een aanpasbaar modulair programma
2. Inhoud van het programma voor persoonlijke ontwikkeling om zelfreflectie en positieve zelfprojectie tijdens de sessie op gang te brengen, met behulp van co-creatie en creativiteit om het gevoel van eigenwaarde te herstellen.
3. Toegewijde trainers, peer-to-peer shadowing, en schaalbare tempo om te gaan door de modules inhoud programma.
4. Constante interpretatie en ondersteuning van het dialoog door de trainers.
5. Faciliteren van positieve en respectvolle interactie ondanks culturele en gender identiteiten.

BEDREIGING

1. Veranderingen in de wet belemmeren de verblijfsvergunning. Uitkomst vs. verwachting.
2. Duur van de regeling wordt onderbroken door persoonlijke en juridische situatie. Moeilijkheid om lange termijn verbintenissen aan te gaan gezien persoonlijke situaties, creëren van een gevoel van onzekerheid
3. Niet goed genoeg gecoördineerde inspanningen tussen casemanagers, contactpersoon en CRISALIS-programmamanagers kunnen de vooruitgang in de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de begunstigden belemmeren.

KANSEN

1. De sessies toespitsen op wat door elke begunstigde kan worden gecontroleerd. Verschillende vaardigheden onder de aandacht brengen die verworven zullen worden door elke dag op zich te nemen.
2. Aanpassing van het programma in een modulaire gerichte inhoud die de tussenkomst en interactie met andere activiteiten van het bedrijf of partnerorganisaties toelaat
3. Aanpassing van de communicatiestroom met de personen die betrokken zijn bij het traject van de begunstigden. "Relaties warm houden".

DUURZAME CREATIEVE EXPRESSIE

De modules van de workshops creatieve expressie zijn ontwikkeld op een participatieve en inclusieve manier, met de nadruk op co-creatie, zelfexpressie en empowerment van de begunstigden. Tijdens de workshops werden verschillende begeleide creatieve kunst- en mindfulness therapie-activiteiten gebruikt om de copingvaardigheden en de zelfregulatie van de begunstigden te verbeteren. Het gebruik van kunst- en mindfulness therapie was bedoeld om de belemmering van gesprekstherapie weg te nemen voor begunstigden die niet in staat zijn om in het Engels te communiceren en om de sociale steun tijdens groepssessies te vergroten. Rekening houdend met de feedback van de begunstigden, richten de sessies zich op gebieden waar de begunstigden behoefte aan hebben en verlichten ze de activering punten van opgestapelde trauma's door middel van creatieve expressies.

De Creative Expression Workshops waren verdeeld in drie sessies:

- Tijdens de eerste sessie "vertaalden" de begunstigden hun verbeelding in positieve en inclusieve visuele voorstellingen van de vrouwelijke natuur en vrouwen in het algemeen.
- Tijdens de tweede sessie "interpreteerden" de deelnemers worden in ambachtelijke producten: ze transformeerden de geschreven/orale/kunst verhalen van de deelnemers in handgemaakte kunstvoorwerpen.
- Tijdens de derde sessie "verbeeldden" de deelnemers het concept "Zelf" door middel van grafische technieken en fotografie.

CREATIEVE EXPRESSIE DOELSTELLINGEN

Doelstellingen

Obj. 1: Gerichte aandacht, gebaseerd op flow en mindfulness: Door creatieve flow-ervaringen op te doen en een sfeer van diepe concentratie te creëren, leren de begunstigden hun aandacht te richten en prioriteiten te stellen. Deze oefening zal hen helpen om de ervaring in het verleden te onderscheiden van het huidige moment; door het ontwikkelen van het vermogen om te kiezen om hun aandacht te richten op mindful handelen.

Obj. 2: Creatieve vaardigheden introduceren en herontdekken: Door geleidelijk hun creatieve vaardigheden te stimuleren en hen ruimte en motivatie te geven om hun gevoelens op creatieve manieren te uiten, ondersteunen we de begunstigden om sociale vooroordelen te overwinnen, hun vermogen op te bouwen om met hun nieuwe werkomgeving om te gaan en te vertrouwen op hun creatieve kant om gepassioneerd en efficiënter te zijn in hun werk.

Obj. 3: Veiligheid creëren: De begunstigden werden in staat gesteld een comfortabele afstand te creëren tussen deze verstoring en hun lichaam. Door dit veilige gevoel te creëren, vergroten de begunstigden hun vermogen tot zelfregulatie.

Obj. 4: Het ontdekken van sterke punten en het omgaan met moeilijkheden: Door talenten te ontdekken die de begunstigden hebben, maar tot nu toe nog niet hebben ontdekt, worden ze aangemoedigd om hun angst voor het ervaren van het onbekende en onbekende in een veilige omgeving te omarmen, om probleemoplossende vaardigheden te ontwikkelen die hen helpen problemen te ontleden in behapbare taken en oplossingen te identificeren, waardoor ze zich kunnen heroriënteren en problemen die ze in het echte leven hebben proactief kunnen benaderen.

Van een SWOT naar een 'WSTO'-benadering

Een SWOT-analyse van de interventie en processen van THE LANGUAGE PROJECT toonde aan dat hun creatieve expressie workshops niet alleen effectief bijdroegen tot de verbetering van het gevoel van eigenwaarde en het welzijn van de deelnemers, maar dat ze ook van nut kunnen zijn voor teams en organisaties, indien ze worden heringedeeld als een teambuilding curriculum. Ten slotte droegen de workshops niet alleen bij tot het gezamenlijk ontworpen product, maar ook tot andere resultaten.

VAN TLP NAAR ASSISTENTIE- EN ORGANISATIES VOOR ARBEIDSINTEGRATIE

ZWAKKE PUNTEN

1. Mondelinge en verhaal activiteiten worden niet goed ontvangen, vanwege taalbarrières en mogelijke trauma triggers
2. Terughoudendheid om mee te doen in het begin, vooral wanneer deelnemers gevraagd wordt om te praten over gebeurtenissen uit het verleden (trauma trigger).
3. Teleurstelling en gevoel van verlies wanneer de ervaring wordt stopgezet of voorbij is.

STERKE PUNTEN

1. De begunstigden toonden grote belangstelling voor het creëren van dingen met hun handen, handwerkactiviteiten moeten in de sessies worden opgenomen. De artistieke producten van de sessies kunnen effectief inspireren tot het maken van modeartikelen.
2. Het creëren van een veilige plek (in of buiten de werkplekken, maar anders dan de gebruikelijke werkruimte) bevordert positieve relaties, waardoor de vrouwen zich kunnen uiten.
3. De brainstorming-activiteiten waren zeer succesvol omdat de begunstigden hun sterke punten konden omarmen en gemeenschappelijke punten konden ontdekken. Ze kunnen worden gebruikt als instrument voor zelfontplooiing tijdens het hele traject van arbeidsintegratie en -integratie.

BEDREIGING

1. Het is mogelijk dat culturspecifieke activiteiten en verwijzingen niet worden begrepen of verkeerd worden begrepen.
2. Afwijzing door andere collega's en personeelsleden over de activiteiten die in de loop van de workshops worden uitgevoerd als "tijdverspilling".
3. Psychische aandoeningen, onrust en afkerige reacties kunnen door elke activiteit onvoorspelbaar worden uitgelokt.

MOGELIJKHEDEN

1. Taboe- en trigger thema's moeten worden geïdentificeerd met de steun van caseworkers, culturele bemiddelaars en trainers..
2. Teamwerk en co-creatie neutraliseerden de hiërarchische dynamiek tijdens de sessies - de creatieve expressie workshops kunnen worden gebruikt als ervaringsgerichte teambuilding modellen op team- en organisatieniveau. Creatieve expressie workshops kunnen ook werken als gemeenschapsvormende instrumenten. Als ze in openbare ruimten worden aangeboden, trekken ze een divers publiek aan (kinderen, ouderen), wat het saamhorigheidsgevoel van de deelnemers vergroot. Specifieke financiering is beschikbaar via het ESF en andere lokale fondsen.
3. De aanwezigheid van een psycholoog tijdens de sessies is nuttig, aangezien dit kan dienen als vangnet voor zowel de facilitatoren als de begunstigden die de workshops bijwonen.

DUURZAAM CO-DESIGN EN VERKOOP

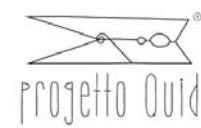
Co-design is een overkoepelende term die we gebruiken voor co-creatie en open ontwerpprocessen. Het impliceert het principe van human-centered design - een manier van werken waarbij alle menselijke perspectieven bij alle stappen van het proces worden betrokken. Van ontwerpers tot eindgebruikers, alle stakeholders komen centraal te staan in het ontwerpproces. Op die manier kunnen we beter rekening houden met alle sociale, economische, culturele, politieke en ervarings aspecten van het gewenste product.

We gebruiken co-designing om creativiteit aan te wakkeren, vertrouwen op te bouwen, en uiteindelijk een waardevol product te creëren: een product met een verhaal. Het co-designed product dient als katalysator voor de opgebouwde ervaring tijdens de CRISALIS reis.

Het ontwerp-, productie- en marketing team van Quid werkte aan de definitieve versie van het co-ontworpen product. Op 18 oktober 2021, ter gelegenheid van de Europese Dag tegen Mensenhandel, werd de unieke collectie gelanceerd die mede is ontworpen door de begunstigden van het CRISALIS-project: een unieke foulard, geïnspireerd op de vele kunstambachten die tijdens de creatieve workshops zijn gerealiseerd.

Het accessoire werd tentoongesteld in de flagship stores van Progetto Quid in Milaan en Verona door middel van een installatie: een jasje, mede-ontworpen en herontworpen door de begunstigden en hun trainers. Elk van deze unieke jassen symboliseert een unieke ruimte van professionele en persoonlijke transformatie - een pop - bevorderd door werk, creativiteit en samenwerking.

De collectie werd gelanceerd in de twee winkels van Progetto Quid (Milaan, Verona) in de loop van twee institutionele evenementen waarbij alle plaatselijke belanghebbenden betrokken waren. De verkoopcampagne vond plaats in twee periodes van een week, ter gelegenheid van de EU-dag tegen de mensenhandel en ter gelegenheid van de Internationale Dag voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen. Tegelijkertijd vond een verkoopcampagne in de nationale en internationale sociale media en pers plaats met de deelname van alle consortiumpartners, onderaannemers en belanghebbenden.

CREATIEVE EXPRESSIE DOELSTELLINGEN

Doelstellingen

Obj. 1: Leren hoe samen te werken aan co-design concepten

Obj. 2: Co-creëer een ad-hoc sociale marketingcampagne rond het product

Obj.3: De begunstigden als gelijkwaardige stakeholders in het ontwerpproces van een product collectie plaatsen

Obj. 4: Leren hoe een product af te leveren dat design en sociale boodschappen combineert, geïnspireerd door de creatieve activiteiten die binnen het programma zijn uitgewerkt.

Van een SWOT naar een 'WSTO' benadering

Een SWOT-analyse van de CRISALIS co-design en verkoopcampagne toonde aan dat dit type interventie gemakkelijk reproduceerbaar is in zowel kleine als grote creatieve sociale ondernemingen. Terwijl het co-design en creatieve proces geschikt is voor kleine, ambachtelijke organisaties met een daaropvolgende diepere impact op de begünstigden, zijn grotere sociale ondernemingen effectiever in het omzetten van het creatieve concept in een verkoopbaar product dat op grote schaal kan worden gedistribueerd, voor een breder bereik en verspreiding potentieel.

SWOT - CO-DESIGN EN VERKOOP VOORBIJ CRISALIS

ZWAKKE PUNTEN

1. Co-creatie is een zeer persoonlijk, intiem proces, het is eerder een zelfexpressie- dan een productgerichte activiteit.
2. Het stijlistisch concept moet levensvatbaar zijn en de productie ervan moet financieel duurzaam en technisch haalbaar zijn voor de organisatie.
3. Ontslag van andere collega's en personeelsleden over het totale proces van co-creatie, co-design en co-productie.

STERKSTE PUNTEN

1. Begeleiding en ondersteuning door een Style/Designer staf is nodig om het creatieve proces te coördineren ten behoeve van consistentie en verkoopbaarheid (bijv. via een professioneel moodboard) in een co-design initiatief.
2. Personeel met technische en productieve vaardigheden helpt het stijlconcept om te zetten in een duurzaam en levensvatbaar product, in een coproductie-onderneming.
3. Om zijn symbolisch, collectief potentieel te ontplooien, moeten bij co-design veelomvattende teams en de hele organisatie worden betrokken en geen subgroepen.

BEDREIGING

1. In grotere organisaties kunnen tijds-, procedure- en budgetbeperkingen de buy-in van het Senior Team bemoeilijken, vooral wanneer de stijlistische uitkomst onbekend en onzeker is.
2. De concurrentie met grotere, commerciële actoren die werken aan inclusieprojecten is hevig..
3. Opstartkosten voor dergelijke projecten kunnen een zware last zijn voor kleinschalige sociale ondernemingen..

KANSEN

1. De expressieve outputs en deliverables kunnen effectief worden gebruikt in de verkoopcampagne. Storytelling spreekt gevoelens en emoties aan die empathie en verbinding tussen co-creators en klanten opwekken.
2. Producten met een verhaal kunnen door grotere bedrijven worden uitbesteed als betekenisvolle merchandising in solidaire sourcing programma's waarbij creatieve sociale ondernemingen ethische leveranciers zijn..
3. Steun in natura (vaardigheden, grondstoffen, mentoring) van grote spelers kan niet alleen leiden tot een effectief filantropisch partnerschap, maar ook tot samenwerkingsinitiatieven die ten goede komen aan de begünstigden (bijscholing of kansen op werk).

EEN DUURZAAM TRAJECT NAAR ARBEIDSINTEGRATIE DOOR CREATIVITEIT

Duurzame arbeidsinclusie door creativiteit

De kennisuitwisseling had tot doel een prototype te maken van een duurzaam traject naar arbeidsinclusie voor vrouwen uit derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel.

Bij elke stap van dit traject staat het samenspel van drie dimensies van duurzaamheid centraal:

- Financiële duurzaamheid - voor de begunstigden, als onderdeel van hun traject naar financiële empowerment, en voor de gast organisaties, als onderdeel van hun impact- en veerkracht strategie.
- Operationele duurzaamheid - voor gast organisaties, als onderdeel van hun operationele stroom en commerciële strategie.
- Psychologische duurzaamheid - zowel voor de begunstigden als voor hun opleiders, die beide een sleutelrol spelen bij de succesvolle uitvoering van het project.

Dit inclusieproject omvat de drie belangrijkste fasen van het integratietraject van slachtoffers van mensenhandel uit derde landen. De interventies en beste praktijken die in CRISALIS zijn getest, kunnen de begunstigden en organisaties in elke fase duurzaam ondersteunen:

- **Bijstand:** met inbegrip van zowel de vroege fase (vaak uitgevoerd door statutaire organisaties) en de tweede fase (vrijwilligers of NGO-gestuurde). Creatieve expressie kan dienen als een kompas om begunstigden te begeleiden, mondiger te maken en te ondersteunen op hun weg naar arbeidsintegratie.
- **Arbeidsintegratie:** gerund door NGO's en kleinschalige sociale ondernemingen. De modulaire stage van Makers Unite kan effectief helpen bij de integratie van creatieve expressie en co-design als instrumenten voor zelf- en professionele ontwikkeling op weg naar werkgelegenheid.
- **Tewerkstelling:** mogelijk bij grootschalige sociale ondernemingen en bij for-profit bedrijven (indien daar behoren gesensibiliseerd en opgeleid). Quid's lange termijn stagemodel is repliceerbaar in grotere organisaties: deze hebben de macht, de middelen en het bereik om creatieve expressie als zelfontplooiing te integreren in teams en om effectief te werken aan grootschalige sales co-design campagnes.

VAN CRISALIS NAAR EUROPA

If you want to replicate this activity in your organization check out the dedicated Report & How To Guide.

MEET THE CONSORTIUM AND THE PARTNERS

These are our amazing multicultural team, who worked together for 22 months

Replicate and Share!

From this [link](#) your organisation will be able to access the full Labour Inclusion Support Materials in case you wanted to replicate the CRISALIS traineeships, evaluation methods and knowledge sharing..

Riproduci e Condividi!

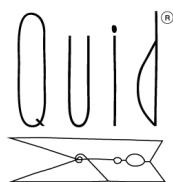
Da questo [link](#) la tua organizzazione potrà avere accesso ai materiali di supporto dei percorsi di inclusione lavorativa, con suggerimenti e contatti nel caso vogliate replicare i nostri workshop.

Repliceren en delen!

Via deze [link](#) heeft uw o rganisatie toegang tot de volledige Syllabus, do's en don'ts en nuttige contacten, voor het geval u de creatieve workshops van CRISALIS wilt repliceren.

Αντιγράψτε και Κοινοποιήστε!

Ο οργανισμός σας μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτό το [link](#) στο αναλυτικό Υλικό Υποστήριξης Προγραμμάτων Συμπεριληπτικής Εργασίας σε περίπτωση που επιθυμείτε να διοργανώσετε κι εσείς τα ίδια εργαστήρια.

**makers
unite**

the
V
n
A
LANGUAGE
PROJECT

**WOMEN
ON TOP**

περιπατος
Cultural Company

amaka
non
profit
organization

fondazione
Marcegaglia
ONLUS

SPAZIO
3R
RICICLO
RICUCIO
RIUSO

CRISALIS

WWW.CRISALISPROJECT.EU

CRCreative Initiatives in Social enterprises for
Assistance, Labour Integration and Self development

**Βιώσιμες πρακτικές για την ένταξη
γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών,
θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, σε
δημιουργικές κοινωνικές επιχειρήσεις**

This project is co-funded
by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This report reflects the views only of the author, and the European Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ CRISALIS

Το CRISALIS είναι ένα πρόγραμμα διάρκειας 22 μηνών που συνδυάζει συγκεκριμένες ευκαιρίες απασχόλησης με εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης και ευκαιρίες συνδημιουργίας. Ηγήθηκε και εφαρμόστηκε πιλοτικά σε δύο νέες δημιουργικές κοινωνικές επιχειρήσεις, την Quid (Ιταλία) και την Makers Unite(NL), με την τεχνογνωσία του The Language Project, ενός ελληνικού οργανισμού που ασχολείται με τη λεκτική και μη λεκτική γλώσσα ως εργαλείο ένταξης.

Μέσω εργαστηρίων ανταλλαγής γνώσεων που πραγματοποιήθηκαν σε κάθε χώρα εφαρμογής και μέσω ενός συνεργατικού ιστολογίου και μιας εκστρατείας στα μέσα ενημέρωσης, η δράση προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Μια συλλογή αξεσουάρ κατά παραγγελία που συνσχεδιάστηκε από τις επωφελούμενες τόνισε τη συμβολή της δημιουργικότητας στην ένταξη, την ενδυνάμωση και τη δικαιοσύνη στην αγορά εργασίας.

Η κοινωνική ένταξη των επιζησασών εμπορίας ανθρώπων αντιμετωπίζει δυσκολίες. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα θύματα είναι πιο πιθανό να υποτροπιάσουν όταν δεν υπάρχει οικονομική ενδυνάμωση και τα μέσα για την αυτοανάπτυξη είναι ελάχιστα. Για το λόγο αυτό, το CRISALIS ενδυναμώνει τις γυναίκες αξιοποιώντας το αίσθημα αυτοεκτίμησής τους και παρέχοντάς τους κοινωνικοοικονομικές ευκαιρίες.

Το πρόγραμμα CRISALIS βασίζεται σε εμπειρίες και σε ένα σύνολο βέλτιστων πρακτικών που αναπτύχθηκαν από τις εταιρίες Makers Unite, Progetto Quid και The Language Project στην εργασία με πρόσφυγες και άτομα που απείχαν από την αγορά εργασίας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ CRISALIS

ΤΟ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ - PROGETTO QUID

Το Quid είναι ένας μη κερδοσκοπικός συνεταιρισμός υπό την ηγεσία γυναικών που αντιμετωπίζει την ανεργία μεταξύ μειονεκτουσών γυναικών στην Ιταλία μέσω της μόδας. Το Quid ιδρύθηκε το 2013 και παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης σε όσους δυσκολεύονται περισσότερο να έχουν πρόσβαση στην ιταλική αγορά εργασίας μέσω της δικής της μάρκας μόδας, Progetto Quid, η οποία ανέλαβε επίσης την παραγωγή και διανομή του αξεσουάρ CRISALIS.

MAKERS UNITE - ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ

Το Makers Unite είναι ένα δημιουργικό γραφείο με βάση την κλωστούμαντουργία και μεγάλη κοινωνική αποστολή: να υποστηρίξει τους νεοαφιχθέντες με πρόσβαση στην αγορά εργασίας στην ολανδική δημιουργική βιομηχανία. Μέσω του συνεργατικού σχεδιασμού και της παραγωγής βιώσιμων προϊόντων, το Makers Unite αφηγείται ιστορίες και κάνει ένα βήμα μπροστά για να αλλάξει την παγκόσμια αφήγηση για τη μετανάστευση με κάθε έργο που κάνει, ηγήθηκε στα εργαστήρια συν. δημιουργίας του CRISALIS.

THE LANGUAGE PROJECT - ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ

Η ομάδα του The Language Project, με την υποστήριξη συνεργαζόμενων οργανισμών όπως οι Women On Top, Peripatos και AMAKA, δημιούργησε ένα εργαστήριο δημιουργικής έκφρασης με τρεις ενότητες, το οποίο περιελάμβανε art therapy με έμφαση το φύλο, mindfulness και δημιουργικές δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν για τις επωφελούμενες και ενέπνευσαν τη συν-δημιουργία.

[Watch the CRISALIS project overall video.](#)

ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΑ ΒΙΩΣΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την εμπειρία του παρελθόντος, το πρόγραμμα CRISALIS ανοίγει το δρόμο για μια πιο βαθιά διαδικασία ανάκαμψης και ένταξης με πολλαπλά μέσα:

- Πρακτική άσκηση-μαθητεία
- Εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης
- Συν-δημιουργία και πωλήσεις (lifestyle) προϊόντων (lifestyle)

Αυτά τα τρία συμπληρωματικά στοιχεία συνέβαλαν αμοιβαία στην επιτυχία της δράσης, αλληλεπιδρώντας και χτίζοντας το ένα πάνω στο άλλο - με έναν κυκλικό, βιώσιμο τρόπο:

Πρακτική άσκηση για την εργασιακή ένταξη

Το πειραματικό πρόγραμμα εργασιακής ένταξης σε δύο φάσεις αποτελείται από ένα πρόγραμμα πρακτικής άσκησης και ένα πρόγραμμα μαθητείας για την απασχόληση, το οποίο ενσωματώνει στην αγορά εργασίας γυναίκες που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών και επιζήσασες εμπορίας ανθρώπων. Η μακροπρόθεσμη δράση του αποσκοπεί στην επίτευξη της οικονομικής αυτάρκειας και της πλήρους βιωσιμότητας της θέσης εργασίας. Η τρίμηνη πρακτική άσκηση αποσκοπεί στη δημιουργία της προϋπόθεσης για τις επωφελούμενες να ανακτήσουν σταδιακά τον έλεγχο της ζωής και των οικονομικών τους. Το δεύτερο μέρος του προγράμματος αποσκοπεί στην αξιοποίηση των κοινωνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, ώστε η επωφελούμενη να καταστεί πλήρως αυτάρκης και απασχολήσιμη εντός 12 μηνών.

Εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης

Τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης στοχεύουν να οξύνουν τις δεξιότητες που χρειάζονται οι επωφελούμενες για να γίνουν πιο παραγωγικές, αποδοτικές και κοινωνικές στο εργασιακό τους περιβάλλον και επίσης να συνειδητοποιήσουν τη θηλυκότητά τους, ξεπερνώντας πιθανά εμπόδια όπως το μίσος για τον εαυτό τους, ο φόβος και η έμφυλη ντροπή λόγω προηγούμενων τραυματικών εμπειριών.

Συν-δημιουργία και συν-σχεδιασμός

Η συν-δημιουργία ενός προϊόντος δείχνει πάντα νέες ιδέες και φέρνει στο φως άγνωστη δημιουργικότητα. Εστιάζουμε αυτή τη δημιουργικότητα στο θέμα της γυναικείας ενδυνάμωσης χρησιμοποιώντας παρόμοιες έννοιες και λέξεις-κλειδιά όπως: αδελφότητα, brand new, δια βίου μάθηση, μετανάστευση, προσωπική έκφραση, έκφραση μέσω του styling και αυτοφροντίδα.

Προϊόν και καμπάνια

Διευκολύνοντας τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης και συν-δημιουργίας, το CRISALIS είχε ως στόχο να συν-σχεδιάσει ένα προϊόν μόδας που αναπτύχθηκε, παρήχθη και τελικά πωλήθηκε στα καταστήματα Progetto Quid στην Ιταλία και Makers Unite στην Ολλανδία. Το προϊόν αυτό αντιπροσωπεύει την πορεία του CRISALIS και τη δημιουργική και επαγγελματική πορεία που ακολούθησαν οι συμμετέχουσες. Το προϊόν και η καμπάνια διανομής του είναι ένα μέσο για την ευαισθητοποίηση, την αύξηση των κεφαλαίων και την εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών γύρω από το θέμα της εμπορίας ανθρώπων, προκαλώντας ενσυναίσθηση με τις επιζήσασες.

ΒΙΩΣΙΜΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια τεσσάρων συνεδριών ανταλλαγής γνώσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα, το Άμστερνταμ, τη Βερόνα και το Μιλάνο, οι εταίροι είχαν την ευκαιρία να μοιραστούν μεταξύ τους, καθώς και με τους τοπικούς βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς, βιώσιμες στρατηγικές για την ενσωμάτωση και την αναπαραγωγή της δικής τους συμβολής στο πρόγραμμα σε άλλα περιβάλλοντα ένταξης και ένταξης στην αγορά εργασίας, με έμφαση στην κοινωνικοοικονομική ένταξη γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών, επιζησασών εμπορίας ανθρώπων.

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση SWOT για κάθε μοντέλο παρέμβασης με στόχο την αξιοποίηση των ευκαιριών και των δυνατών σημείων για τον μετριασμό των απειλών και των αδυναμιών. Η εν λόγω ανάλυση SWOT βοήθησε στην καλλιέργεια μιας προσέγγισης "WSTO" όπου οι αδυναμίες και οι απειλές αντιμετωπίστηκαν δημιουργικά - αποδίδοντας καινοτομία και πειραματικές βέλτιστες πρακτικές που ενημέρωσαν αποτελεσματικά το μοντέλο CRISALIS.

Αυτό οδήγησε στη χάραξη ενός οδικού χάρτη για τη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και την εργασιακή ένταξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων από τρίτες χώρες.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ

4 εργαστήρια

Αθήνα, Άμστερνταμ, Βερόνα, Μιλάνο

24 οργανισμοί

Προσεγγίστηκαν και ευαισθητοποιήθηκαν

3 Εταίροι υποστήριξης

Impact Hub Athens, Museo Africano Verona, DHub Atelier Verona, Cascina Cuccagna Milano, Spazio 3R Milano

ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Μέσω της κατάρτισης και της ένταξης στην αγορά εργασίας, το CRISALIS στοχεύει στη βελτίωση της απασχολησιμότητας των επωφελούμενων, της οικονομικής ανεξαρτησίας και της οικονομικής ενδυνάμωσης μέσω ενός προγράμματος ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗ + ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ.

Στο πλαίσιο της ΕΕ, η ισορροπία μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής προστασίας αποτελεί το κύριο θέμα της υπουργικής πολιτικής όλα αυτά τα χρόνια. Στην Ολλανδία και την Ιταλία, οι άνθρωποι χρειάζονται άδεια παραμονής και μερικές φορές άδεια εργασίας για να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ανάλογα με την ατομική τους κατάσταση.

Ενώ η εργασιακή ένταξη μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης ασφάλειας και προστασίας των επιζώντων της εμπορίας ανθρώπων, είναι επίσης το τελευταίο, αλλά και πιο δύσκολο μέρος της διαδρομής ενός επιζώντος, ειδικά όταν η ηλικία, η εκπαίδευση και η οικογενειακή κατάσταση, μαζί με το τραύμα, οι ψυχοκοινωνικές συνθήκες απαιτούν εξατομικευμένη βοήθεια. Εδώ είναι που οι συμπεριληπτικές κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να κάνουν τη διαφορά, ειδικά εκείνες των οποίων η αποστολή είναι η εργασιακή ένταξη.

Στο Quid ενεργοποιήθηκαν μια 3μηνη αμειβόμενη πρακτική άσκηση και μια 18μηνη μαθητεία (ή 6μηνες συμβάσεις κατάρτισης) σύμφωνα με τις εθνικές και περιφερειακές κατευθυντήριες γραμμές. Υπό την επίβλεψη εσωτερικών εκπαιδευτών, 12 επωφελούμενες είχαν την ευκαιρία να δοκιμάσουν διαφορετικούς ρόλους κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης (έλεγχος ποιότητας, συσκευασία, σιδέρωμα και ράψιμο) και να εξειδικευτούν σε έναν από αυτούς κατά τη διάρκεια της μαθητείας. Η παρεχόμενη κατάρτιση συνδύαζε τα περιφερειακά προγράμματα κατάρτισης με την εξειδικευμένη κατάρτιση στην επιχείρηση. Ένας υπεύθυνος πρόνοιας υποστήριξε τις επωφελούμενες κατά τη μετάβασή τους από την παροχή βοήθειας στην εργασιακή ένταξη, συνδέοντας τους με τις οργανώσεις παροχής βοήθειας και υποστηρίζοντας την ψηφιακή υποστήριξη, την πρόνοια και την προσωπική ανάπτυξη.

Η Makers Unite διεξήγαγε πλοτική 12μηνη περίοδο εκτεταμένης πρακτικής άσκησης στην εργασία. Τα βασικά μέλη της ομάδας καθοδήγησαν ένα αρθρωτό πρόγραμμα κατάρτισης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, το οποίο ακολούθησε ένα διαδοχικό σύστημα μάθησης, όπου συνολικά 12 επωφελούμενες απέκτησαν γνώσεις και τεχνικές, από τη ραπτική έως την κατασκευή πατρόνων και τον ποιοτικό έλεγχο, μέσω μαθητείας δίπλα σε άλλους συναδέρφους κατά τη διάρκεια της κατάρτισης και της παρακολούθησης.

**makers
unite**

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος 1. Συζήτηση και συνδιαμόρφωση ενός σχεδίου σταδιοδρομίας/ μιας πορείας ένταξης: η ικανότητα να σχεδιάζει και να διαχειρίζεται την εργασιακή ρουτίνα βραχυπρόθεσμα, καθώς και να προβάλλει τον εαυτό της και την οικογένειά της σε μακροπρόθεσμα σχέδια με βάση τεκμηριωμένη απόφαση και στρατηγική δοκιμής και λάθους.

Στόχος 2. Κοινωνική ένταξη στον χώρο εργασίας: βίωση μιας νέας αίσθησης του ανήκειν σε μια νέα κοινότητα, εκτίμηση και βίωση του σεβασμού από τους συναδέλφους καθώς και ανάπτυξη αίσθησης ευθύνης απέναντι σε μια εργασία.

Στόχος 3. Η απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων: από την ομαδική εργασία, την παρακολούθηση της καθοδήγησης και των συμβουλών των εκπαιδευτών και των καθηγητών, καθώς και την ανάπτυξη κριτικής αίσθησης, ακρίβειας, ασφαλούς και σεβαστής συμπεριφοράς στο χώρο εργασίας.

Στόχος 4. Η απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων: εκμάθηση διαφορετικών θέσεων στην παραγωγή και εξειδίκευση σε μία από αυτές, αύξηση της απασχολησιμότητας και της ανεξάρτητης εργασίας.

Στόχος 5. Η απόκτηση συγκεκριμένων κοινωνικών δεξιοτήτων -μέσω εσωτερικών και εξωτερικών ευκαιριών κατάρτισης- όπως η μάθηση από ομοτίμους, η διαχείριση του χρόνου, η επιχειρηματικότητα, οι ψηφιακές δεξιότητες και η επίλυση προβλημάτων.

From a SWOT to a 'WSTO' approach

Πραγματοποιήθηκε μια συνεχής ανάλυση swot του μοντέλου και των διαδικασιών του Quid και του περιβάλλοντος οικοσυστήματος με στόχο την αξιοποίηση των ευκαιριών και των δυνατών σημείων για τον μετριασμό των απειλών και των αδυναμιών - αποδίδοντας καινοτομία και πειραματικές βέλτιστες πρακτικές που ενημέρωσαν αποτελεσματικά το μοντέλο CRISALIS και που θα μπορούσαν να αναπαραχθούν σε μεγαλύτερες δημιουργικές κοινωνικές επιχειρήσεις, με μακροπρόθεσμο μοντέλο εργασιακής ένταξης, καθώς και σε κερδοσκοπικές εταιρείες.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- 1.α. Διαπολιτισμικά ζητήματα που προκαλούνται από στερεότυπα ή υποκουλτούρες (μεγάλο εργατικό δυναμικό της Νιγηρίας) μπορεί να διαταράξουν τις εσωτερικές λειτουργίες και διαδικασίες (π.χ. οι δικαιούχοι μπορεί να αρνηθούν να ενταχθούν σε μια ομάδα).
- 1.β. Ο έντονος ρυθμός εργασίας και η πίεση για παραγωγικότητα μπορεί να απορροφηθεί έμμεσα από τις επωφελούμενες και να εμποδίσει την πρόοδο τους.
2. Απουσίες, ειδικές ανάγκες, φροντίδα παιδιών, δύσκολη επίτευξη ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής ελλείψει εξωτερικής υποστήριξης.
3. Ο τρόπος μάθησης και διδασκαλίας πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες, το τραύμα, τη μη πιστοποιημένη αναπηρία.
4. Εξασφάλιση της αποδοχής από την υπόλοιπη ομάδα, δυσκολία στην ένταξη "ειδικών" προγραμμάτων στην εργασιακή ρουτίνα, διατήρηση ισορροπίας μεταξύ δικαιοσύνης, ισότητας και ένταξης.

ΑΠΕΙΛΕΣ

1. Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των εξωτερικών παρόχων υποστήριξης και φροντίδας (κοινωνικοί λειτουργοί/ οργάνωση υποστήριξης/ εθελοντές), ιδίως κατά τη μετάβαση από την υποστηριζόμενη διαβίωση στην ανεξάρτητη διαβίωση, μπορεί να αποπροσανατολίσει τις επωφελούμενες και να εμποδίσει την πορεία ανεξαρτησίας τους.
2. Έλλειψη ενδιαφέροντος ή αλλαγή ενδιαφέροντος για έναν συγκεκριμένο τομέα απασχόλησης, ή αλλαγή σχεδίων ζωής (εγκυμοσύνη, γάμος) προσφέρεται για την ανάπτυξη της συνοικικής απασχολησιμότητας και ανθεκτικότητας.
- 3.α. Η επιλογή να υποστηρίζουν οικονομικά την οικογένεια τους στην πατρίδα τους/ το οικονομικό κέρδος μπορεί να οδηγήσει τους επωφελούμενους σε χρέο, παράνομο δανεισμό/ δανειοδότηση.
- 3.β. Τόσο οι υποτροφίες κατάρτισης όσο και το προσωπικό υποστήριξης της Πρόνοιας μπορεί να επιβαρύνουν οικονομικά την κλιμάκωση των κοινωνικών επιχειρήσεων

SWOT - ΑΠΟ ΤΟ QUID ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

ΔΥΝΑΜΕΙΣ

- 1.α. Μεγαλύτερη μονάδα παραγωγής όπου απαιτείται ποικιλόμορφο εργατικό δυναμικό προσφέρει ποικιλία ρόλων, μεγάλη ομάδων και επιτρέπει την εναλλαξιμότητα.
- 1.β. Ένα δομημένο εργασιακό περιβάλλον, με σύνολο κανόνων και διαδικασιών - όταν επικοινωνείται αποτελεσματικά μέσω του "πακέτου καλωσορίσματος" - μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό και τη διάχυση των διασπαστικών επεισοδίων.
2. Η βοήθεια της εταιρείας από έναν εξειδικευμένο υπεύθυνο πρόνοιας γεφύρωσε αποτελεσματικά το χάσμα μεταξύ της προστατευμένης/κοινοτικής διαβίωσης και της ανεξάρτητης διαβίωσης.
- 3.α. Αφοσιωμένοι καθηγητές με εμπειρία, οι οποίοι εκτιμούν την ευκαρία να μεταφέρουν τις γνώσεις τους, ειδικά όσοι βρίσκονται πιο κοντά στη συνταξιοδότηση.
- 3.β. Η ψυχοπαιδαγωγική εποπτεία με βάση την εταιρεία βοήθησε στον εντοπισμό, την κατανόηση και τη διαχείριση θεμάτων ψυχικής υγείας και τραύματος.
4. Τα προγράμματα γηγείσας χωρίς αποκλεισμούς που βασίζονται στην εταιρεία και απευθύνονται στις επωφελούμενες και στις ομάδες και τους συναδέλφους τους (team building) και οι ειδικές συνδέσεις για τους εκπαιδευτές των επωφελούμενών βοήθησαν στην αντιμετώπιση του θέματος της ποικιλομορφίας των ταλέντων.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Ο συντονισμός από τον Υπεύθυνο Πρόνοιας βάσει των αναγκών της επιχείρισης/ Ειδικό Ανθρώπινου Δυναμικού που αναθέτει ρόλους σε διάφορους φορείς παροχής βοήθειας και διευκολύνει τις συνεδριάσεις ολομέλειας μπορεί να εξορθολογήσει τις διαδικασίες αποφεύγοντας την αλληλεπικάλυψη των προσπαθειών όσουν αφορά σύνθετες διαδικασίες ανεξάρτητης διαβίωσης (υγεονομική περιθαλψή/ στέγαση/ φροντίδα παιδιών). Επιπλέον, μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη και αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών τυφλών σημείων, πρωτότυπας τις βέλτιστες πρακτικές.
2. Η οικολήπτρωση της κατάρτισης σε τεχνικές δεξιότητες με άλλες διαστάσεις (δημιουργική, ψυχολογική/εκφραστική/αναστοχαστική), τόσο σε απομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, τόσο στο χώρο εργασίας όσο και σε οργανώσεις υποστήριξης σύμφωνα με ένα απομικό σχέδιο αυτοανάπτυξης, μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση σε άλλους τομείς/εκπαίδευση, ενισχύοντας τη συνολική αυτοπεποιθηση και ανθεκτικότητα.
- 3.α. Οι υποτροφίες κατάρτισης μπορούν να στηρίζουν τις επωφελούμενες στη φάση της κατάρτισης, ως κίνητρο για την αποφυγή της υποτροφής- ένα μικροδάνειο με βάση την εταιρεία (προκαταβολή μισθού) έχει μειώσει την τάση των αφελουμένων να στρέφονται σε δάνεια.
- 3.β. Η εξέρευνση κεφαλαίων (νόμιμα/ εταιρικά) αποτελεί ουσιαστική ευκαρία για την προώθηση της εργασιακής ένταξης των ιδιαίτερα ευάλωτων στόχων.

SWOT - ΑΠΟ MAKERS UNITE ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Από τη SWOT σε μια προσέγγιση "WSTO"

Η ανάλυση SWOT του μοντέλου και των διαδικασιών του MAKERS UNITE, έδειξε ότι το μοντέλο πρακτικής άσκησης θα μπορούσε να εφαρμοστεί με επιτυχία σε μικρές, βιοτεχνικές κοινωνικές επιχειρήσεις που υποστηρίζουν τα θύματα εμπορίας ανθρώπων να αποκτήσουν πρόσβαση σε μονοπάτια αυτοαξιοποίησης που προάγουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

1. Διαδικασίες πρόσληψης που εξαρτώνται από τα διάφορα στάδια της νομικής διαδικασίας της επωφελούμενης
2. Σοβαρές ψυχικές προκλήσεις λόγω παλαιότερων τραυμάτων, που προκαλούν απουσίες
3. Οι προσδοκίες για την ετοιμότητα για εργασία σε σχέση με την πραγματικότητα μπορεί να μην ταιριάζουν
4. Γλωσσικά εμπόδια που εμποδίζουν την ορθή επικοινωνία
5. Άφιξη σε μια ανδροκρατούμενη ομάδα με ράφτες

ΔΥΝΑΜΕΙΣ

1. Η προηγούμενη εμπειρία εργασίας με άτομα που απέχουν από την αγορά εργασίας βοήθησε στην κατασκευή του περιεχομένου του προγράμματος σε ένα προσαρμόσιμο σπονδυλωτό πρόγραμμα
2. Ο σχεδιασμός του περιεχομένου του προγράμματος προσωπικής ανάπτυξης με σκοπό να προκαλέσει προσωπική ανασκόπηση και θετική αυτοπροβολή στη συνεδρία, χρησιμοποιώντας τη συνδημιουργία και τη δημιουργικότητα για την αποκατάσταση της αυτοεκτίμησης.
3. Αφοσιωμένοι εκπαιδευτές, shadowing σε συναδέρφους και κλιμακούμενος ρυθμός εργασίας μέσα στο πρόγραμμα και τις ενότητες της εργασίας.
4. Συνεχής διερμηνεία και διευκόλυνση του διαλόγου από τους εκπαιδευτές.
5. Διευκόλυνση της θετικής και με σεβασμό αλληλεπίδρασης παρά τις πολιτισμικές και έμφυλες ταυτότητες.

ΑΠΕΙΛΕΣ

Αλλαγές στη νομοθεσία εμποδίζουν την άδεια παραμονής.
Πραγματικό αποτέλεσμα vs προσδοκ;

Η διάρκεια του προγράμματος διακόπτεται από την προσωπική και νομική κατάσταση. Δυσκολία ανάληψης μακροχρόνιων δεσμεύσεων λόγω προσωπικών καταστάσεων, δημιουργία αισθήματος αβεβαιότητας.

Οι μη συντονισμένες προσπάθειες μεταξύ των διαχειριστών των περιπτώσεων, του υπεύθυνου επικοινωνίας και των διαχειριστών του προγράμματος CRISALIS μπορεί να εμποδίσουν την πρόσδο της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης των επωφελούμενων

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Εστίαση των συνεδριών σε ό,τι μπορεί να ελεγχθεί από κάθε δικαιούχο. Παρουσίαση των διαφόρων δεξιοτήτων που θα αποκτηθούν κάθε μέρα.

Προσαρμογή του προγράμματος σε ένα σπονδυλωτό εστιασμένο περιεχόμενο που επιτρέπει την παρέμβαση και την αλληλεπίδραση με άλλες δραστηριότητες της εταιρείας ή των οργανισμών-εταίρων.

Προσαρμογή της ροής επικοινωνίας με τα άτομα που εμπλέκονται στην πορεία των επωφελουμένων. "Διατήρηση θερμών σχέσεων".

ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Οι ενότητες των εργαστηρίων δημιουργικής έκφρασης αναπτύχθηκαν με συμμετοχικό και συμπεριληπτικό τρόπο, εστιάζοντας στη συνδημιουργία, την αυτοέκφραση και την ενδυνάμωση των δικαιούχων. Κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων χρησιμοποιήθηκαν διάφορες καθοδηγούμενες δραστηριότητες art therapy και ενσυνειδητότητας για την αύξηση των δεξιοτήτων αντιμετώπισης και αυτορρύθμισης των επωφελούμενων. Η χρήση του art therapy και της ενσυνειδητότητας αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση του εμποδίου της λεκτικής θεραπείας για τις επωφελούμενες που ενδέχεται να μην είναι σε θέση να επικοινωνήσουν στα αγγλικά και στην αύξηση της κοινωνικής υποστήριξης κατά τη διάρκεια των ομαδικών συνεδριών. Λαμβάνοντας υπόψη την ανατροφοδότηση των επωφελούμενων, οι συνεδρίες επικεντρώνονται σε τομείς που χρειάζονται οι ίδιες και διευκολύνουν τα σημεία πυροδότησης συσσωρευμένων τραυμάτων μέσω δραστηριοτήτων δημιουργικής έκφρασης.

Τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης χωρίστηκαν σε τρεις συνεδρίες:

- Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας, οι δικαιούχοι "μετέφρασαν" τη φαντασία τους σε θετικές και συμπεριληπτικές οπτικές αναπαραστάσεις της γυναικείας φύσης και των γυναικών γενικότερα.
- Κατά τη διάρκεια της δεύτερης συνεδρίας, οι δικαιούχοι "ερμήνευσαν" τις λέξεις σε χειροτεχνία: μετασχηματισμός των γραπτών/προφορικών/καλλιτεχνικών ιστοριών των επωφελούμενων σε χειροποίητα αντικείμενα τέχνης.
- Κατά τη διάρκεια της τρίτης συνεδρίας, οι επωφελούμενες "απεικόνισαν" την έννοια του Εαυτού μέσω γραφικών τεχνικών και φωτογραφίας.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Στόχοι

Στόχος 1: Εστιασμένη προσοχή, βασισμένη στη ροή και την ενσυνειδητότητα: Η ενασχόληση με δημιουργικές εμπειρίες τέχνης και η δημιουργία μιας ατμόσφαιρας βαθιάς συγκέντρωσης επιτρέπει στις επωφελούμενες να μάθουν να εστιάζουν την προσοχή τους και να θέτουν προτεραιότητες. Αυτή η πρακτική θα τους βοηθήσει να διακρίνουν την εμπειρία του παρελθόντος από την παρούσα στιγμή αναπτύσσοντας την ικανότητα να επιλέγουν να εστιάζουν την προσοχή τους σε προσεκτικές ενέργειες.

Στόχος 2: Εισαγωγή & εκ νέου ανακάλυψη δημιουργικών δεξιοτήτων: Ενισχύοντας σταδιακά τις δημιουργικές τους δεξιότητες και δίνοντάς τους χώρο και κίνητρα για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους με δημιουργικούς τρόπους, υποστηρίζαμε τις επωφελούμενες να ξεπεράσουν τις κοινωνικές προκαταλήψεις, να αναπτύξουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίσουν το νέο εργασιακό τους περιβάλλον και να εμπιστευτούν τη δημιουργική τους πλευρά προκειμένου να είναι πιο παθιασμένοι και αποτελεσματικοί στην εργασία τους.

Στόχος 3: Καθιέρωση της ασφάλειας: Οι επωφελούμενες είχαν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν μια άνετη απόσταση μεταξύ αυτής της διαταραχής και του σώματός τους. Δημιουργώντας αυτό το αίσθημα ασφάλειας, οι επωφελούμενες ενισχύουν την ικανότητά τους να αυτορρυθμίζονται.

Στόχος 4: Ανακάλυψη των δυνατών σημείων και αντιμετώπιση των δυσκολιών: Εντοπίζοντας τυχόν ταλέντα που έχουν οι επωφελούμενες αλλά δεν τα έχουν ανακαλύψει μέχρι στιγμής, ενθαρρύνονται να αγκαλιάσουν τον φόρο τους να βιώσουν το άγνωστο και το μη οικείο σε ένα ασφαλές περιβάλλον, να αναπτύξουν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων που τους βοηθούν να αναλύσουν τα προβλήματα σε διαχειρίσιμα καθήκοντα και να εντοπίσουν λύσεις, βοηθώντας τους να επαναπροσδιορίσουν την εστίασή τους και να προσεγγίσουν προληπτικά τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν στην πραγματική ζωή.

Από την SWOT σε μια προσέγγιση "WSTO"

Μια ανάλυση SWOT της παρέμβασης και των διαδικασιών του THE LANGUAGE PROJECT έδειξε ότι τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης που διοργάνωσαν δεν συνέβαλαν μόνο αποτελεσματικά στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης και της ευεξίας των συμμετεχόντων, αλλά και στο ότι μπορούν να έχουν όφελος για τις ομάδες και τους οργανισμούς, αν επαναπροσαρμοστούν ως δραστηριότητες team building. Τέλος, τα εργαστήρια συνέβαλαν με ουσιαστικό περιεχόμενο και ιδέες όχι μόνο στο προϊόν που συνδιαμορφώθηκε αλλά και σε άλλα παραδοτέα.

SWOT - ΑΠΟ ΤΟ TLP ΣΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Οι δραστηριότητες προφορικού λόγου και αφήγησης ιστοριών δεν τυγχάνουν καλής υποδοχής, λόγω των γλωσσικών εμποδίων και της πιθανής πυροδότησης τραύματος.
- Απροθυμία συμμετοχής στην αρχή, ιδίως όταν ζητείται από τις συμμετέχουσες να μιλήσουν για γεγονότα του παρελθόντος (πυροδότηση τραύματος).
- Απογοήτευση και αίσθημα απώλειας όταν η εμπειρία διακόπτεται ή τελειώνει

ΔΥΝΑΜΕΙΣ

- Οι επωφελούμενες έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τη δημιουργία πραγμάτων με τα χέρια τους, οι δραστηριότητες χειροτεχνίας θα πρέπει να συμπεριληφθούν στις συνεδρίες. Τα καλλιτεχνικά προϊόντα των συνεδριών μπορούν να εμπνέυσουν αποτελεσματικά τη δημιουργία αντικειμένων μόδας.
- Η δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου (εντός ή εκτός των χώρων εργασίας, αλλά διαφορετικού από τον συνηθισμένο χώρο εργασίας) διευκολύνει τις θετικές σχέσεις, επιτρέποντας στις γυναίκες να εκφραστούν.
- Οι δραστηριότητες καταγισμού ιδεών ήταν πολύ επιτυχείς, καθώς οι επωφελούμενες μπόρεσαν να αγκαλιάσουν τα δυνατά τους σημεία και να ανακαλύψουν κοινά σημεία. Θα μπορούσαν να υιοθετηθούν ως εργαλείο αυτοανάπτυξης καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας ένταξης και ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Οι πολιτισμικές δραστηριότητες και αναφορές μπορεί να μην γίνουν κατανούτες ή να παρεξηγηθούν.
- Αποδοκιμασία από άλλους συναδέλφους και μέλη του προσωπικού σχετικά με τις δραστηριότητες που εκτελούνται κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων ως "χάσιμο χρόνου".
- Καταστάσεις ψυχικής υγείας, αγωνία και αντιδράσεις αποστροφής μπορεί να προκληθούν από οποιαδήποτε δραστηριότητα απρόβλεπτα

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Τα θέματα ταμπού και τα θέματα που πυροδοτούν άσχημες μνήμες θα πρέπει να εντοπίζονται με την υποστήριξη των υπευθύνων για τις εκάστοτε υποθέσεις, των πολιτισμικών διαμεσολαβητών και των εκπαιδευτών.
- Η ομαδική εργασία και η συνδημιουργία εξουδετέρωσαν τις ιεραρχικές δυναμικές κατά τη διάρκεια των συνεδριών - τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης μπορούν να υιοθετηθούν ως βιωματικά μοντέλα ομαδικής ανάπτυξης σε ομαδικό και οργανωτικό επίπεδο. Τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως εργαλεία community building. Εάν προσφέρονται σε δημόσιους χώρους, προσελκύουν ένα ποικιλόμορφο κοινό (παιδιά, ηλικιωμένοι), γεγονός που αυξάνει την αίσθηση τους ανήκειν των συμμετεχόντων. Υπάρχει ειδική χρηματοδότηση από το EKT και άλλα τοπικά κονδύλια.
- Η παρουσία ενός ψυχολόγου καθ' όλη τη διάρκεια των συνεδριών είναι χρήσιμη, καθώς αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει ως δίχτυ ασφαλείας τόσο για τους συντονιστές όσο και για τις επωφελούμενες που παρακολουθούν τα εργαστήρια.

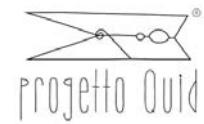
ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΣΥΝ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

Ο συν-σχεδιασμός είναι ένας γενικός όρος που χρησιμοποιούμε για τη συν-δημιουργία και τις ανοικτές διαδικασίες σχεδιασμού. Περιλαμβάνει την αρχή του ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού - έναν τρόπο εργασίας που περιλαμβάνει όλες τις ανθρώπινες προοπτικές σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Από τους σχεδιαστές έως τους τελικούς χρήστες, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αποκτούν κεντρικό ρόλο στη διαδικασία σχεδιασμού.

Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να λάβουμε καλύτερα υπόψη όλες τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές, πολιτικές και βιωματικές πτυχές του επιθυμητού προϊόντος. Χρησιμοποιούμε τον συν-σχεδιασμό για να πυροδοτήσουμε τη δημιουργικότητα, να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη και, στο τέλος, να δημιουργήσουμε ένα πολύτιμο προϊόν: ένα προϊόν με ιστορία. Το προϊόν συν-σχεδιασμού χρησιμεύει ως καταλύτης για τη συσσωρευμένη εμπειρία μέσω του ταξιδιού CRISALIS.

Η ομάδα σχεδιασμού, παραγωγής και μάρκετινγκ του Quid εργάστηκε για την τελική έκδοση του συνδιαμορφωμένου προϊόντος. Στις 18 Οκτωβρίου 2021, με αφορμή την Ευρωπαϊκή Ημέρας Κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, παρουσιάστηκε η μοναδική συλλογή που συν-σχεδιάστηκε από τις επωφελούμενες του έργου CRISALIS: ένα μοναδικό φουλάρι, εμπνευσμένο από τις πολλές καλλιτεχνικές κατασκευές που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των δημιουργικών εργαστηρίων.

Το αξεσουάρ παρουσιάστηκε στα flagship-stores του Progetto Quid στο Μιλάνο και τη Βερόνα μέσω μιας εγκατάστασης: ένα σακάκι, συν-σχεδιασμένο και επανασχεδιασμένο από τις επωφελούμενες και τους εκπαιδευτές τους. Κάθε ένα από αυτά τα μοναδικά σακάκια συμβολίζει έναν μοναδικό χώρο επαγγελματικής και προσωπικής μεταμόρφωσης - μια χρυσαλλίδα - που καλλιεργείται από την εργασία, τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία. Η συλλογή παρουσιάστηκε στα δύο flagship-stores του Progetto Quid (Μιλάνο, Βερόνα) κατά τη διάρκεια δύο θεσμικών εκδηλώσεων με τη συμμετοχή όλων των τοπικών φορέων. Η καμπάνια πωλήσεων πραγματοποιήθηκε σε δύο περιόδους διάρκειας 1 εβδομάδας, με αφορμή την ημέρα της ΕΕ κατά της εμπορίας ανθρώπων και με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε εκστρατεία πωλήσεων στα εθνικά και διεθνή μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στον Τύπο με τη συμμετοχή όλων των εταίρων της κοινοπραξίας, των υπεργολάβων και των ενδιαφερόμενων φορέων.

ΣΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

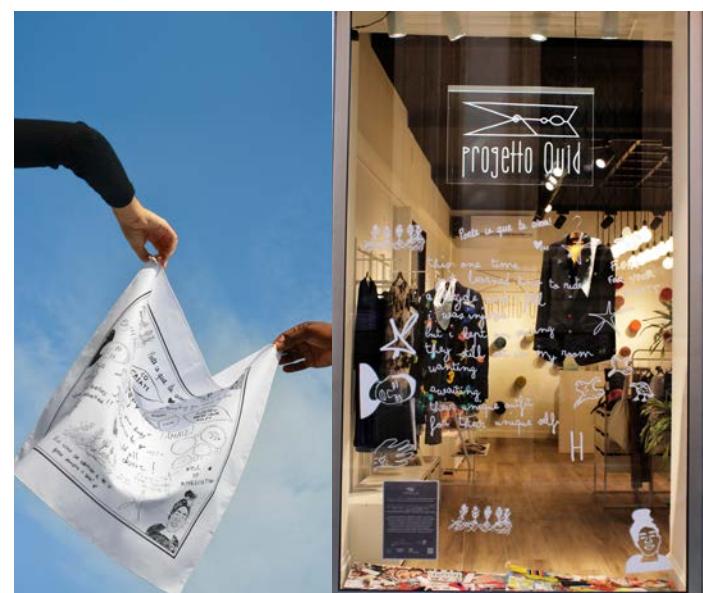
Στόχοι

Στόχος 1: Μάθετε πώς να εργάζεστε συνεργατικά σε έννοιες συν-σχεδιασμού

Στόχος 2: Συν-δημιουργία μιας ad-hoc εκστρατείας κοινωνικού μάρκετινγκ γύρω από το προϊόν

Στόχος 3: Τοποθετήστε τις επωφελούμενες ως εξίσου αξιόλογους εμπλεκόμενους στη διαδικασία σχεδιασμού μιας συλλογής προϊόντων.

Στόχος 4: Μάθετε πώς να παραδίδετε ένα προϊόν που συνδυάζει σχεδιασμό και κοινωνικά μηνύματα εμπνευσμένα από τις δημιουργικές δραστηριότητες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος.

Από την προσέγγιση SWOT στην προσέγγιση "WSTO"

Η ανάλυση SWOT της εκστρατείας συν-σχεδιασμού και πωλήσεων του CRISALIS έδειξε ότι αυτό το είδος παρέμβασης είναι εύκολα αναπαραγώγιμο τόσο σε μικρές όσο και σε μεγάλες δημιουργικές κοινωνικές επιχειρήσεις. Ενώ ο συν-σχεδιασμός και η δημιουργική διαδικασία ταιριάζουν σε μικρές βιοτεχνίες με επακόλουθο βαθύτερο αντίκτυπο στις επωφελούμενες, οι μεγαλύτερες κοινωνικές επιχειρήσεις είναι πιο αποτελεσματικές στη μετατροπή της δημιουργικής ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν που θα διανεμηθεί ευρέως, για μεγαλύτερη εμβέλεια και δυνατότητες διάδοσης.

SWOT - ΣΥΝ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ Π'ΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ CRISALIS

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

1. Η συν-δημιουργία είναι μια ιδιαίτερα προσωπική, οικεία διαδικασία, είναι μια δραστηριότητα προσανατολισμένη στην αυτοέκφραση και όχι στο προϊόν.
2. Η στιλιστική ιδέα πρέπει να είναι βιώσιμη όπως και η παραγωγή της οικονομικά και τεχνικά βιώσιμη για τον οργανισμό.
3. Απόρριψη από άλλους συναδέλφους και μέλη του προσωπικού σχετικά με τη συνολική διαδικασία συν-δημιουργίας, συν-σχεδιασμού και συν-παραγωγής.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ

- 1.G1. Απαιτείται καθοδήγηση και υποστήριξη από ένα μέλος του προσωπικού που ασχολείται με τη Μόδα/Σχεδίαση για τον συντονισμό της δημιουργικής διαδικασίας για λόγους συνέπειας και εμπορευσιμότητας (π.χ. μέσω ενός επαγγελματικού πορτοφόλιο) σε μια πρωτοβουλία συνδιαμόρφωσης.
2. Προσωπικό με τεχνικές και παραγωγικές δεξιότητες θα βοηθήσει στη μετατροπή της στιλιστικής ιδέας σε ένα βιώσιμο προϊόν, σε ένα εγχείρημα συμπαραγωγής.
3. Προκειμένου να ξεδιπλωθεί η συμβολικό και συλλογική προοπτική του, ο συν-σχεδιασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει ολοκληρωμένες ομάδες είτε ολόκληρο τον οργανισμό και όχι υπο-ομάδες.

ΑΠΕΙΛΕΣ

1. Σε μεγάλους οργανισμούς, ο χρόνος, οι διαδικασίες και οι περιορισμοί του προϋπολογισμού μπορεί να καταστήσουν πιο δύσκολη την αποδοχή από την Senior Ομάδα, ειδικά όταν το στυλιστικό αποτέλεσμα είναι άγνωστο και αβέβαιο.
2. Ο ανταγωνισμός με μεγαλύτερους, εμπορικούς φορείς που εργάζονται σε έργα ένταξης είναι έντονος.
3. Το κόστος εκκίνησης τέτοιων έργων μπορεί να είναι βαρύ για τις μικρής κλίμακας κοινωνικές επιχειρήσεις.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- 1.Τα παραδοτέα που προκύπτουν από τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά στην καμπάνια πωλήσεων. Το storytelling απευθύνεται σε συναίσθηματα και συγκινήσεις που προκαλούν ενσυναίσθηση και σύνδεση μεταξύ συνδημιουργών και πελατών.
2. Τα προϊόντα που έχουν την δική τους ιστορία μπορούν να ανατεθούν από μεγαλύτερες εταιρίες ως ουσιαστικό merchandising σε συστήματα αλληλέγγυας προμήθειας, όπου οι δημιουργικές κοινωνικές επιχειρήσεις είναι ηθικοί προμηθευτές.
3. Η υποστήριξη σε είδος (δεξιότητες, πρώτες ύλες, καθοδήγηση) από μεγάλους φορείς μπορεί να πυροδοτήσει όχι μόνο μια αποτελεσματική φιλανθρωπική συνεργασία αλλά και συνεργατικές πρωτοβουλίες προς όφελος των επωφελούμενων (περαιτέρω κατάρτιση ή ευκαιρίες απασχόλησης).

ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΝΤΑΞΗ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΑΠΌ ΤΗΝ CRISALIS ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Βιώσιμη εργασιακή ένταξη μέσω της δημιουργικότητας

Η ανταλλαγή γνώσεων αποσκοπούσε στην ανάπτυξη πρωτοτύπων μιας βιώσιμης πορείας ένταξης στην αγορά εργασίας για γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών, επιζησασών εμπορίας ανθρώπων.

Σε κάθε βήμα αυτού του ταξιδιού η αλληλεπίδραση τριών διαστάσεων της βιωσιμότητας είναι καθοριστική:

- Οικονομική βιωσιμότητα** - για τις επωφελούμενες, ως μέρος της διαδρομής οικονομικής ενδυνάμωσης, καθώς και για τους οργανισμούς υποδοχής, ως μέρος της στρατηγικής τους για τον αντίκτυπο και την ανθεκτικότητα.
- Λειτουργική βιωσιμότητα** - για τους οργανισμούς υποδοχής, στο πλαίσιο της ροής των εργασιών και της εμπορικής στρατηγικής τους.
- Ψυχολογική βιωσιμότητα** - τόσο για τις επωφελούμενες όσο και για τους εκπαιδευτές τους, οι οποίοι είναι βασικοί παράγοντες για την επιτυχή υλοποίηση του έργου.

Η εν λόγω πορεία ένταξης περιλαμβάνει τα τρία βασικά στάδια της πορείας ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών επιζόντων εμπορίας ανθρώπων. Οι παρεμβάσεις και οι βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόστηκαν πιλοτικά στο CRISALIS μπορούν να υποστηρίξουν βιώσιμα τους επωφελούμενες και τις οργανώσεις σε κάθε στάδιο:

- Αρωγή:** συμπεριλαμβανομένων τόσο του πρώιμου σταδίου (που συχνά υλοποιείται από θεσμοθετημένους οργανισμούς) όσο και του δεύτερου σταδίου (εθελοντές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις). Η δημιουργική έκφραση μπορεί να χρησιμεύσει ως πυξίδα για τη συνοδεία, την ενδυνάμωση και τη στήριξη των δικαιούχων που κινούνται προς την εργασιακή ένταξη.
- Εργασιακή ένταξη:** από ΜΚΟ και κοινωνικές επιχειρήσεις μικρής κλίμακας. Η σπουδαλωτή πρακτική άσκηση του Makers Unite μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά στην ενσωμάτωση της δημιουργικής έκφρασης και του συν-σχεδιασμού ως εργαλεία προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης με στόχο την απασχόληση.
- Απασχόληση:** δυνατή σε μεγαλύτερης κλίμακας κοινωνικές επιχειρήσεις και σε κερδοσκοπικές εταιρείες (εφόσον έχουν ευαισθητοποιηθεί και εκπαιδευτεί κατάλληλα). Το μοντέλο μακροχρόνιας πρακτικής άσκησης του Quid μπορεί να αναπαραχθεί σε μεγαλύτερους οργανισμούς: αυτοί έχουν τη δύναμη, τα μέσα και την εμβέλεια να ενσωματώσουν τη δημιουργική έκφραση ως αυτοανάπτυξη σε όλες τις ομάδες και να εργαστούν αποτελεσματικά σε εκστρατείες συν-σχεδιασμού πωλήσεων μεγάλης κλίμακας.

If you want to replicate this activity in your organization check out the dedicated Report & How To Guide.

MEET THE CONSORTIUM AND THE PARTNERS

These are our amazing multicultural team, who worked together for 22 months

Replicate and Share!

From this [link](#) your organisation will be able to access the full Labour Inclusion Support Materials in case you wanted to replicate the CRISALIS traineeships, evaluation methods and knowledge sharing..

Riproduci e Condividi!

Da questo [link](#) la tua organizzazione potrà avere accesso ai materiali di supporto dei percorsi di inclusione lavorativa, con suggerimenti e contatti nel caso vogliate replicare i nostri workshop.

Repliceren en delen!

Via deze [link](#) heeft uw oorganisatie toegang tot de volledige Syllabus, do's en don'ts en nuttige contacten, voor het geval u de creatieve workshops van CRISALIS wilt repliceren.

Αντιγράψτε και Κοινοποιήστε!

Ο οργανισμός σας μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτό το [link](#) στο αναλυτικό Υλικό Υποστήριξης Προγραμμάτων Συμπεριληπτικής Εργασίας σε περίπτωση που επιθυμείτε να διοργανώσετε κι εσείς τα ίδια εργαστήρια.

